

TÁNCMŰVÉSZET

1977/1

A várnai nemzetközi baletversenyen oklevéllel kitüntetett Szőnyi Nóra novemberben **A diótörő** női főszerepében lépett színpadra (Gara György felvétele)

Lapunk előző számának címlapját Benkő Imre (MTI Foto) készítette

Felelős szerkesztő: **Maácz László** Képszerkesztő: **Mester Éva**

A szerkesztőség címe: 1088 Budapest VIII., Rákóczi út 23.

Telefon: 342-192

Kiadja a Lapkiadó Vállalat, 1906 Budapest VII., Lenin krt. 9-11.

Telefon: 221-285

A kiadásért felelős: **Siklósi Norbert**

76.5845 Egyetemi Nyomda, Budapest

Felelős vezető: **Sümeghi Zoltán** igazgató

Megjelenik kéthavonta.

A szöveg fényszedéssel készült

Terjeszti a Magyar Posta.

Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI. 1900 József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámlára.

Ára 6,- Ft. Előfizetési díj egy évre 36,- Ft.

Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, H-1389 Budapest, Pf. 149.

TÁNCMŰVÉSZET

Ára: 6,- Ft

TARTALOM:

Dienes Valéria: Részlmélés a tánkra	1
Dienes Gedeon- Kaán Zsuzsa: Vélemények egy új balettestről	4
Körtvélyes Géza: Jegyzetlapok a grazi fesztiválról	9
K. Zs.: A forma átváltozásai	11
Stefanek Aranka: Tanecni listy	13
Kaposi Edit: Az NDK Táncarchivuma	14
Martin György: A koprivtšicai néptáncfesztivál	15
Kiss Gáborné: Német nemzetiségi néptáncfesztivál Sopronban	17
(benedikty): Fiatal Koreográfusok Fóruma	18
Karalyos József: Leányvásár Pécsváradon	22
Königer Miklós: Táncművészet és táncoktatás a Fővárosi Művelődési Házban, 2.	23
Nádor Tamás: A Pécsi Balett Jugoszláviában	26
Maácz László: Vietnamban járt a Budapesti Táncegyüttes	28
TÁNCMŰVÉSZEK KÖZGYŰLÉSE	30
HÍREK	24
A címlapon: Kamarazene No. 1. Csarnóy Katalin és Pongor Ildikó Seregi László új balett- jében (Magyarósy Zoltán, Lapkiadó Fotó)	
A hátsó borítón: Árnyak tánca – Kékesi Mária és Dózsa Imre. Keleti Éva felvétele	

Ráeszmélés a táncra

Hatvanöt évvel ezelőtt, 1912 tavaszán tértem haza párizsi tanulmányutamról, tele filozófiával és táncsal. A Collège de France-on Henri Bergson hallgattam, a Châtelet-ben Isadora Duncant bámultam. A háromévi filozofálás során a

szabadon szálló gondolat intuitív varázsa, a három esti táncelőadáson a szabadon mozgó emberi test esztétikai bűvölete forrott össze bennem valamivé, melyet először tagadni akartam, majd elismertem, először görög tornának,

majd orkesztikának neveztem – egy mozdulatrendszerré, mely később a tánc nyersanyagát, az emberi test összes mozdulatlehetőségeit kívánta feltárni, megvizsgálni, tudományos alapelvekre helyezni és művészi célokra használni.

Isadora Duncan: a MARSEILLAISE

Egy gondolat fogamzása, mint minden életindulás, nehezen köthető térhez, időhöz. Én mégis a tízes évek Párizsából fakadónak érzem, amikor a testszínű kitonban, mezítélábasan röpködő Isadora szótlanul beszélt hozzánk a színpadról, vonalakkal mondott el mindent, amit akart. Testével önmagát becsületesen megvalló, látvány- és hallomás-ritmust közlő emberalak a gondolatoknak és érzéseknek térbedalolásával és időberajolásával soha nem észlelt empiriák határait vitt bennünket. Amit táncolt, azt nem lehetett szavakba önteni; oda volt az rejtve, mondjuk odatáncolva az eszmélet szellemvilágának titokzatos útjaira, ahol azok járnak, akik nem mondatokkal beszélnek, közléseiknek szavak mögötti nyelve van.

Ebbe a szómögöttiség-

be vitt el bennünket Izadora. Mert van az eszméletnek ilyen birodalma – és mindenki ezt keresi, akiből valóságos művész lesz, bármilyen anyaghoz nyúl: színekhez vagy hangokhoz, formákhoz vagy rajzokhoz, ritmushoz vagy arcokhoz, harmóniákhoz

mikor üzenetét mozdulatba önti.

Bergson legsúlyosabb könyvének – Anyag és Emlékezet – utolsó mondata így hangzik: „A szellem kikölcsönzi az anyagtól a percepciókat, amelyekből kiszívja táplálékát, azután visszaadja nekik

anyag-szellem téridősége vagy időtérisége. A mozdulatban fizikailag valósul meg az az élő szintézis, amelyet a múlt és a jövő egyesülése növeszt jelené. A szellem az anyagból merít, mert a cselekvő szellem az anyaghoz nyúl, elkezd az, mint az evő ember, abból cselekvésforrást teremt és szabadságát beleönti. Ez az eszmélettartalom kétarcú: egyik arca a jelenvalóság, másik arca a múlt megmaradása.

Az az Izadora-féle mozdulat, amely markolja múltját és beleharap a jövődjébe, ezzel ad hírt a folytonosan újraszülető életről. És ennek a két valóságnak szoros ölelkezése a mi emberi empíriánk.

Ebből értjük meg Izadora mozdulatbeszédét.

Már fel is kell hagynunk a mozdulat szóval, el is kezdhetünk táncról beszélni, mert minden attól függ, vajon csak az agyban rezonáló mozdulatelemeket látjuk-e, vagy az eszméletünkben kitáruló valóságos mindenséget. Mikor a Châtelet-ben Izadorát néztem, akkor nem tudtam még, hogy abban az életmódban valami fogyhatatlan forrás nyílik meg, s az egész közönséggel együtt szomjazom annak folytatódására. Ez a rejtőző mozdulatemlék küldött oda Bergson metafizikájáról a duncani mozdulatórákra, ahol megismertem a Raymond-féle zártprofil és megértettem Izadora eszméleti nyelvét.

De hogyan lett ebből az első benyomásból évtizedek alatt mozdulatrendszer?

Dr. Dienes Valéria már Párizs után, itthon, az 1910-es években

vagy gondolatokhoz – , kinek ez tárul fel, kinek az, – de a legjobban annak mozdítja meg szellemét, aki mindenestül, tetőtől talpig, kívül és belül ráadja egész mivoltát. Testét és eszméletét, ezt a szellemtől átjárt valóságot használja,

mozdulat formájában, amelyre bélyegül nyomta szabadságát.” Ebből a klasszikus mondatból világos, hogy miképpen válik beszéddé a mozdulat. Mert egyedül a mozdulattá vált eszméletben forr össze a szellem-anyag vagy

Minden gondolatnak vérkeringése filozófia. Bergson mozdulatfilozófiája volt az, mely az eszmélet mélyempíriájával már évekkel ezelőtt gyökeret vert gondolkodásomban és már az 1908-as esztendő óta – amikor először láttam beszélő táncot, és

lenül teremtő evolúciót, amelyben a logika evolúciókává fejlődik. A logika csak a tudományt érti, az evolúció a teremtést és a művészetet is.

Nézd meg jól magadat és megérted az evolúciót. Magadban hordozod a valóságot. Nem másolatok

(az mindig megtörténhet), hanem úgy, hogy „nunquam evenire potest” (az soha újra meg nem történhet). Az indukció piciny hazugságainak észrevennéseiből áll az élet, belőle lesz törvény és tudomány; az egyetlen és megismételhetetlen valóság észreve-

Isadora Duncan – GORDON CRAIG rajzai

először hallottam időszintézist – az ember mozdulatcentruma világosodott meg előttem. A Mozdulat adja vissza az anyagnak a belőle érzékeléssel kiszívott életet, és ezen az áron beleoltja a maga szellemiségét. Azt az újat, a szünte-

járnak benned, az indukció hazudik, mihelyt a teremtésig ér. Isadora mozdulataiban messzebb látsz, mint az indukció. Bennük a „Quod semel accidit” (ami egyszer megtörténik) nem úgy folytatódik, hogy „semper evenire potest”

véséből pedig teremtés lesz és művészet. E kettőségnek dialektikája ragad magával abban, ami igazán tánc.

Dienes Valéria

Cikkünk szerzője az idén tölti be 98. életévét. Kívánjuk, hogy lapunk további évfolyamainak is minél tovább munkatársa legyen.

AZ ÁRNYAK TÁNCA – Kúkesi Mária, Dózsa Imre és a kar (Gara György felvétele)

VÉLEMÉNYEK EGY ÚJ BALETTESTRŐL

1. Klasszikus és modern

Az Operaház 1976/77-es évadjának első balettbemutatóján, október 23-án és 24-én két különböző korú és stílusú új egyfelvonásossal ismerkedhetett meg a főváros közönsége. Az egyik Mariusz Petipától, az egykori szentpétervári koreográfustól *Az árnyak tánca* (L. Minkusz zenéjére), a másik az Operaház rendező-koreográfusa, Seregi László kettőse P. Hindemith zenéjére *Kamarazene, No. 1.* címmel. Mindkét mű szervesen illeszkedik bele az Operaház balettrepertoárjának fejlesztésébe, természetesen két különböző irányban.

A hagyományörzés, illetve újjáélesztés operai feladatkörében került sor Petipa 99 éves műve, *A bajadér* harmadik felvonásának bemutatására, amelynek látomásrészében az „árnyak” nem a sötétség jelképei, hanem mesebeli lények, „felhő-lányok”, mint a *Giselle*-ben a villik, vagy Csajkovszkijnál a hatyúk. Mint ismeretes, a XIX. század romantikus felfogása szerint csak az álmok világában van beteljesedés, és ez az álomvilág rendszerint valamely „evilági” felvonás cselekményének feloldásaként, hagyományosan fehérben jelenik meg a színpadon. A „fehér” felvonásokban a kórus geometrikus térformákat alkot, a főszereplők pedig klasszikus ket-

tösöket, hármasokat táncolnak. *Az árnyak tánca* – amelyet az eredetinek tekinthető leningrádi verzióban N. V. *Baltacsejeva* és A. L. *Kumisznikov* betanításában láthatunk – ennek a műfajnak jellemző példája: a 32 kis báránnyelű lassú beúszása után kifejlődő alakzatok, a háttérnek szánt, de élő-hullámzó dekoráció szellemes váltakozása Petipa csoportformáló tehetségének egyik legszebb bizonyítéka, amely esztétikailag messze a szólisták meglehetősen szabványos kettősei és hármasai fölé emelkedik. Ebben rejlik a balett valódi koreográfiai értéke.

Egészen máshonnan jön és más világot tár fel Seregi legújabb (a Bartók-művek koreografálása óta első) egyfelvonásosa, amely két szereplőre, jobban mondva egyéniségre építi fel mondanivalóját. Itt a mindennapok próbaterme kerül fel a meztelen színpadra, a tánc konkrét jelené-
ből lép elő két ember. A modern balettművészet nyelvén táncolják végig rövid életű szakmájuk skáláját a kollegiális együttlét-től a vére menő rivalizálásig, hol kihívó teljesítménytudattal vagy játékos közöny-nyel, hol ingerkedő önbizalommal vagy rezignált egyetértéssel, de a végén kissé sablonosan optimista megbékéléssel. A koreográfia itt messzemenően „személyre szabott”. Az az ember érzése, hogy ha

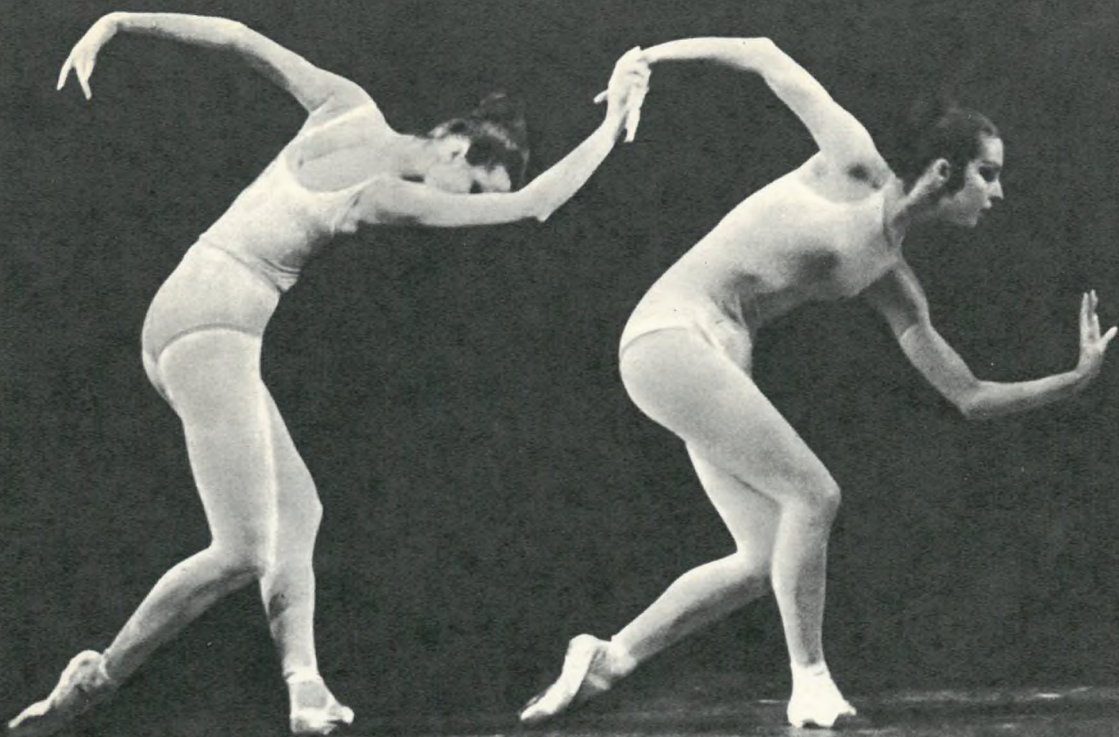
itt most nem *Csarnóy Katalin* és *Pongor Ildikó* táncolna, akkor egészen más művet látnánk, mint amilyet Seregi alkotott: a két művész nő technikai felkészültsége, táncos egyénisége, személyi alkata, egész lényé „bele van koreografálva” ebbe a nagyszerű alkotásba.

A műsor harmadik egyfelvonásosa, Harald Lander *Etűdök*je három év óta sokat veszített frissességéből. Az amúgy is lassan bontakozó és hosszúra nyúló (bár jól szerkesztett) gyakorlatsorozat nem hozott érdekesen újat az előző kettő transzcendens üdeségével, illetve stiláris érdekességeivel szemben. Petipa klasszikájával rokon neo-

klasszikája utánérzésszerűen hatott, Seregi gyakorlóruhás művészi egyéniségei után a danse d'école etűdszerűsége érdektelenné vált. Műsorszerkesztés szempontjából tehát az *Etűdök* nem volt szerencsés befejezés, mert nem vitte tovább az est többszínűségét, bár ellentétként minden esetre kiemelte a *Kamarazene No. 1* modernségét, maiságát, emberségét. Ezt olyannyira, hogy közben az ember hajlandó volt emlékezni „visszamenekülni” a Seregi-adagio görcsös rándulásainak hirtelenségeihez, enyhe rogyanásaihoz, surranós szökelléseihez, a következő tételek reflektoros-kalapos játékaival vonal-

AZ ÁRNYAK TÁNCA – Kékesi Mária és Dózsa Imre
(Magyarósy Zoltán, Lapkiadó Fotó)

tördeléseihez, amelyek a fenti okokon kívül elsősorban a zene iránti tiszteletnek köszönhetően átütő erejüket.

Az *árnyak tánca* első szereposztásában *Dózsa Imre*, mint az álmodó Szolor, a tőle megszokott magas feszültségű művészi teljesítményt nyújtotta, *Kékesi Mária*, a megálmodott Nikia szerepében hitelesen jelenítette meg az álomkép üdeségét, áttetszőségét, valóságatlenségét. A Hindemith-zenét Csarnóy Katalin és Pongor Ildikó úgy táncolta, mintha akkor fakadt volna belőlük a mű: egy emberi vallomás őszinteségével, bonyolultságával és véglegességével. Az *Etűdök Orosz Adélja*, mint mindig, most is a technikai virtuozitás teljes biztonságával táncolt, a kissé lassú dinamikájú *Havas Ferenc* és a rugalmas lendületű *Keveházi Gábor* partnereként.

Márk Tivadar díszletei, Csikós Attila és

Forray Gábor hátterei és táncszekerei a művek szerves részeként szolgálták a mondanivaló megjelenítését.

Operaházunk balettrepertoárja két értékes új művel, de nem teljesen kiegyensúlyozott műsorral gazdagodott. A műsorösszeállítás palettájáról hiányzott egy-két szín, egy könnyed, talán humoros befejezés, az a harangozó vidámság, amely annak idején harminc éven át mindig újra és újra felbukkant repertoárunkban, és amelyre nosztalgiával kellett gondolni ezeken az október végi napokon, halálának második évfordulóján. A nemzetközi klasszika és a modern magyar balett mellett, amit a bemutatott két mű képvisel, kiegészítésül ide kívánkoznak a magyar nemzeti balett értékes hagyományai is, mint egy ilyen széles skálájú est művészi egyensúlyának méltó részei.

Dienes Gedeon

2. Három stílus

Az Operaház új balettestje – ugyanarra a technikára alapozva – a tánc történet közel egy évszázadának három jelentős állomását reprezentálja: a klasszicizálódás útját járó orosz romantikát, a XX. századi neoklasszikát és a mai modern balettet.

A baletromantika iratlan törvénye a virtuóz táncokban gazdag, ún. fehér jelenetek kedvéért gyakran a formai egység hiányát is elnézte. A Bajadér c. Petipa-balett esetében is ez történt: egy Indiában játszódó kerettörténet után tütüben, az európai klasszika mozdulatnyelvén idézi meg az indiai táncosnőt az indiai harcos képzelete. . . . Az árnyak tánca tehát, mint a Bajadér önálló záróképe már a konvencionálissá vált nyugat-európai balettdramaturgia öröksége. Ugyanekkor azonban térformáiban és szerkesztésmódjában megelőzi, sőt fel is vázolja *A hatyúk tava* fehér felvonásait. A koreográfiai hasonlatosság arra a felismerésre készítet, hogy a tóparti jelenetekben eddig abszolút alkotónak tartott *Lev Ivanov* mellett Petipának is fontos, ihlető szerep jutott.

Az Árnyak tánca másik értéke a vizuá-

KAMARAZENE, No. 1. – Csarnóy Katalin és Pongor Ildikó (Magyarosy Zoltán, Lapkiadó Fotó)

lis-mozdulati ritmusból sugárzó zeneiség, amely *Minkusz* viszonylag értéktelen zenei aláfestésétől függetlenül is létezik, s amely majd a XX. századi szimfonikus balettekben még inkább megjelenik.

Az operaházi előadások költészetét a koreográfia hibátlan arányai mellett a szovjet balettmesterek rendkívül gondos betanításának, s a harminckét tagú női kar kidolgozott, varázssosan szép előadasmódjának köszönhetjük. Az *Árny-Bajadér* (Nikia) alakítói közül (X. 23-án) *Kékesi Mária* zárkóztatottabbnak tűnt, *Pártay Lillában* (X. 24-én) több volt a romantikus fájdalom, a „hattyús” szomorúság. *Kékesi* nem színezte tovább szerepét saját eszközeivel, és „csak” a táncrea hagyatkozott. Így ő jutott közelebb a lényegében minden konkrét érzelmekifejezéstől mentes koreográfia attraktív világához. Partnere, a kiváló szólisztikus képességeiről ismert *Dózsa Imre* ezúttal is a danseur noble eleganciájával táncolta Szolor szerepét. A megbetegedett *Erdélyi Sándor* helyett felépő *Mészáros Lászlót* is színpadképesnek láttuk az egyéniségétől nem idegen szerepben. A balett egyik betétszáma, a *pas de trois* további három táncosnőnek nyújt szólófeladatot. A két szereposztás hat előadója közül *Dvorszky Erzsébet*et könnyedségeért, *Szönyi Nórát* technikai határozottságáért, *Musitz Ágnes*t stílusérzékéért illeti dicséret. *Metzger Márta* különleges finomságú koreográfiai gyöngyszemé fejlesztette variációját; személyében az X. 23-i előadás szinte újabb főszereplőt avatott.

A hazai balettrepertoárból már ismert *Etüdök* olyan neoklasszikus táncsorozat, amelyben *Harald Lander* szigorúan csak a klasszikus balett diadalútját egyengeti. A koreográfia stiláris gazdagsága és a tételek hangulati hatását elfekőző kontrasztok pompás balettelményt ígérnek ma is. Eltekintve néhány rúdgyakorlat bántó hangsúlyeltolódásaitól, baletteggyűttesünk magas színvonalon adta elő a művet. Az 1973-as budapesti premier óta végre beérett a produkció és maximálisan valóra váltotta a koreográfiai elképzeléseket. A primabalerina „irigylésre méltó”, fölényes biztonságával táncoló *Orosz Adél*, a nézőt még mindig magával ragadó *Havas Ferenc* és a Kék madárként szárnyaló *Keveházi Gábor* az együttest is teljesítőképessége magaslatára hangolta. A második szereposztásban szólót táncoló *Menyhárt Jacqueline* ezúttal halványabb teljesít-

ETŰDÖK – Keveházi Gábor, Orosz Adél és Havas Ferenc (Magyarósy Zoltán, Lapkiadó Fotó)

ményt nyújtott. Partnerei közül *Mészáros László*t alaposan kifárasztották Szolor technikai feladatai, *Hevesi Imre* viszont, első főszerepében megbízható technikai felkészültséggel, harmonikusan táncolt.

E két balett rokonságát az új *Seregi*-kompozíció a valóságosnál is szorosabbra fűzte. Stílusában ugyan legalább annyira nem illik az *Árnyak* tánca után, mint az *Etűdök* elé, extravagáns kontrasztként viszont annál hatásosabb. *Seregi* ezúttal a balettszakmai disszonanciát: a *rivalizálást* kívánta megjeleníteni. Eközben a modern nyugati balettművészet számos mozdulat-elemét is felhasználta, hozzászoktatandó szemünket és izlésünket a torz, rút, groteszk stb. balettszínpadai formáihoz. Mindent két ideális alkatú, fiatal és szép, tehetséges és virtuóz balerina: *Csarnóy Katalin* és *Pongor Ildikó* segítségével valósította meg.

A *Kamarazene No. 1.*, mint minden koreográfia, önálló életét éli a színpadon, és – elszakadva alkotójától – önmagát is megkérdőjelezheti. A nézőt kétségtelenül meglepi és lenyűgözi a látvány, az izgalmasan kevert, formai váratlanságoktól gazdag mozgásvilág. A kompozíció formai megjelenése és az előadók nagyszerűsége azonban további vizsgálódásra is sarkall. És ekkor kiderül, hogy a *Kamarazenének* nemcsak erényei vannak. A tancot inkább *Seregi* látványos útkeresésének, még nem kielélt, csak hallatlanul öt-

letgazdag koreográfiai vázlatának kell tekintenünk, akár egy olyan alkotói periódus termékének, amelyben a felhalmozódott élményanyag színpadot követelt magának. A „bőség zavara” és a balerínák hangszerű virtuozitása okozhatta, hogy kompozícióban a formai elemek uralkodnak, s hogy a vállalt-jelzett tartalom végiggondolása szerintünk félbemaradt.

A táncmű nagy egységekre épül. A beemelegítést (I. tétel) a „produkció”, majd a táncosnők dialógusa követi. Ebből fejlődik ki a szakmai féltékenység (II. tétel), mely a lélek mélyén emésztően tartós köteléket teremt (III. tétel). E tudat alatti vonzalom – átcsapva ismét a valóságba – gyilkos párharccá fajul: a helytállás, az akaraterő egymásra kényszerített próbáját mindketten kiállják, de a kölcsönös lelki-fizikai gyötréstől kimerülten „visszavonulnak”. Ha ekkor *Seregi* pusztán a koreográfiai gondolatmenet logikájának engedve, az elvontság megőrzésével folytatja a történetet (ha tehát elmarad a Broadway-ihletésű kalapos tánc), talán nem szakadt volna meg a hangulati feszültség. Pedig ez már – a sok-sok önállósuló táncmotívum ellenére – időközben kialakult, lélektani mélységekig jutott. Kár, hogy a konkrét eszközhasználatból, a játékos marakodástól ez a feszültség megtört és vesztett komolyságából.

Kaán Zsuzsa

Jegyzetlapok a grazi fesztiválról

Ki hallott idehaza a „new dance” csoportosulásról, amelynek nevével fémjelzték a *Stájer Ősz* két részes táncprogramját? Jőmagam ezzel a fogalommal, s főként jelentésével – bevallom – a fesztivál műsorfüzetében találkoztam először, de azután minden világos lett.

Az Egyesült Államokban a színpadi táncművészet mostanság jutott abba a stádiumba, hogy a modern tánc két nagy periódusa után elérkezett a hullámvölgybe. Pontosabban: jelentkezett a szólótáncos-koreográfusok, illetve kis csoporttal kísérletezők nagy létszámú új nemzedéke, az általunk is már részben ismert „második generáció” (Alwin Nikolais, José Limón, John Butler, Alvin Ailey) tanítványai. Tagadással, más tradíciók bekapcsolásával, az első nemzedékhez való visszanyúlással, az avantgarde folytatásával, meditációs „minimal-art”-tal keresik önálló, saját útjukat. Ennyit általános-

Annabella Gamson WIGMAN PASTORALE-ja

ságban, s most lássuk: mit produkáltak?

Trisha Brown és csoportja nálunk akkorát bukott volna, mint egy évtizede az *Edith Stephen*-féle vállalkozás (egyébként őt is „jegyzik” a new dance-művelők sorában). Kiáll, – áll?, fekszik egymás mögé öt judó-ruhás, rossz alakú nő hosszú botokkal a színpadra és néma csendben összeillesztik a botokat egyetlen hosszú rúddá, s nehézkesen megfordulnak körülötte. Kész, ez volt az első szám. – Aztán: amint a gyerekek egymás elé szaladgálva játszanak helycserés-kiszorítás játékokat, ezt teszik ők is, de olykor mégis inkább mintha sorakoznának. – *Metronómra* egy vonalban elindulnak előre, két ütés közt szaporítva lépéseik számát és igyekeznek időre visszaszaladni. – A „mesternő” egyedül kijön a színpadra, elkezd ki-

Az osztrák közönség hallatlanul türelmes és tapintatos.

Moving Earth csoport, vezető: *Kei Takei*. – Menthetetlenül Györgyfalvyék jutottak az eszembe: a csoport ősi tradícióval valami újat, személyeset, társadalmi érvényűt kíván elmondani. *Kei Takei* japán művész, otthon egy templomi gyermekcsoport tagja és klasszikus táncosnő volt; balettet tanult, majd *Anna Sokolow* –, s az USA-ban *Martha Graham* és *Merce Cunningham* növendéke lett. Azután ráállt a modern tánc „japánosítására”. Ezt tanúsítják *Light* (Fény) című sorozatának darabjai. *Part 12*: japán népi gyermekjáték kövekkal, kavicsokkal, s mai szimbolikus, társadalomkritikai jelentéssel. A „vezető” gyermekdalt énekel egy vastag kavicskör közepén térdelve, ütemesen ütögetve össze két nagyobb

Kei Takei együttese: LIGHT, PART 5.

nyújtott hüvelykujjú csuklóját ütemesen forgatni, majd karját is kinyújtja, fél vállával köröz egyet, másik karját leejti, egyik lábával hátralep, összekapcsolva ismétli a mozdulatokat, s mindezt akkor hagyja csak abba, amikor valaki tapsolni kezd. Erre mélyen meghajol és kimegy. – De volt egy elég jó szám is. Az előzőket művelték földön fekvé, majd két színpadi munkás székeket, asztalt hozott be. A bútorokra egyenként felrakták a táncosokat (akik közben folytatták a mechanikus mozgás-sorozat), majd ismét letették őket a földre. S aztán sorban csendben abbahagyták.

követ, – ezzel invitálja be játszótársait. Kavicsokból egy hatalmas kört formálnak (*Takei* közepütt marad), s annak mentén, dobantós lépésekkel indul a játék. Mindenki két követ üt ritmikusan össze, de időnként valaki leejti a maga egyik követ (önmaga jelképét), mire valamennyi táncos kezdi idegesen maga felé seperni a kavicsokat, s egy-egy férfi-nő pár saját „házat” formál ki a zsákmányból. – *Kei* közben próbálja összekötni az elszakadt házakat, de munkáját mindig szétdúlják. Végül öt párral öt nagy szektor alakul ki, de *Kei Takei* nem adja fel: hívó ritmusára a férfiak az ő

DOUGLAS DUNN játéka a „háromszöggel”

körébe ugranak be, majd Takei új, egyenes, kifelé alakuló kavicsora mentén kezdik követni őt. – Nagyszerű, eredeti szám volt.

Light, part 5.: három ember (két férfi, egy nő) nem tud szabadulni egymástól, s valaki egyiküket mindig kiszorítja. Térden állva, fekvé, egymásra borulva, összekapaszkodva, földrehullva táncolják, de sohasem feladva az újrakezdést. A mozdulatok egyszerre lelassítottak és íveltek, köznapiak és stilizáltak, miközben őrlő tempójú, szakadatlan dobpergés hallatszik. Kicsit hosszú (ez a japán időkezelés, a No-stílus hatása lehet), de gyönyörű, lenyűgöző. – S ha lenne hely rá, megpróbálnám érzékeltetni a pozícióért, egymásért való harcot megjelenítő *Part 3.*-at (zuhogó vízfolyás hangjára), s a No-val ötvözött *Lunch* című abszurd játékot, amelyben angol beszéd, gesztusok, csengettyű, zene, tánc, tárgyak „játszanak” együtt, rendkívül érdekesen.

Annabella Gamson három részes szólóestjében először Isadora Duncan két táncművét rekonstruálta, Brahms és Szkrjabin zenére, hajdani tanítványok segítségével. Végre igazi tánc, muzsikára – s Gamson kitűnő művész. Kora csak testén, nem technikáján látszik meg. Azután Mary Wigman két száma következett, átéléssel és kitűnő stílusérzékkel –, időtálló értékek. Végül saját művei, amelyekben a modern tánc fejlett technikája vezette tovább a muzikális megjelenítéshez (Mozart művére például pompás humorral fejezte ki impresszióit).

Douglas Dunn. Fenomén. Senkihez sem hasonlít, legfeljebb az derül ki, hogy magára szabottan Cunningham avantgarde útját folytatja. Magas növésű, páratlanul laza, virtuóz mozgású táncos-színész. Műsorának címe: *Korán és Későn*. Van itt minden: rögtönzésszerű spontán viselkedés, váratlan el- vagy visszamozdulások, irányváltások, folyamatos pléh-pofa arc, tétova és groteszk kifejezés. Azután közbeiktatott filmvetítés (Dunn, mint XVII. századi németalföldi portré-csendélet hőse, egy csomó piros retek társaságában), egyensúlygyakorlat, mert derekán megkötöttén mászik ki egy színpadi

Norman Morrice: THAT IS THE SHOW – a kölni Tanz-Forum együttes előadásában

nyílásból –, zsonglőrjáték egy háromszög alakú falappal. Végül lemegy a színpadi lyukba, s két díszletező munkás helyére teszi a deszkát.

Nem tudom, merre vezet ez az út; azt sem, hogy pontosan mit is jelent, de valahogy izgalmas és szórakoztató. Dunn tehetséges művész.

Irhathék még a *Kölni Táncforum* két estjéről, amelyen többek között a *Zöld asztal* (Kurt Jooss) és a volt Rambert-igazgató, Norman Morrice *That Is the Show*-ja is szerepelt, de inkább essék még szó a vetített táncfilmekről.

Egy jobbára oktató jellegű televíziós filmsorozat Martha Graham és José Limón, Alwin Nikolais és Merce Cunningham, John Butler és Donald McKayle, Alvin Ailey és Doris Humphrey műveit közvetítette, kellő kommentárral, szerzői párbeszédekkel. Döbbenetes, hogy meddig jutott el a modern tánc egy fél évszázad alatt! Graham közel húszéves stúdiófilmje megmutatta, hogy társulata már korán tökéletes technikai felkészültséggel rendelkezett. Limón a történelmi, népi és társasági táncok „beépítésével” tud rengeteget elmondani. Butler és McKayle a dzsesszben vetítette elénk: mekkora a West Side Story-stílus valódi háttere. Cunningham stílusa extrém; *Esőerdő* című művében valami mélytengeri közegben mozogtak emberek és fémes ragyogású, lebegő tárgyak. (Váratlan mozdulatokkal, mint Dunn-nál.)

Engem leginkább Doris Humphrey 1928-ban készült *Air*-je (Bach) nyűgözött le. Maga a kifinomult szépség és muzikalitás, tiszta áhitat –, hosszan vezetett karmozdulatok és messze elnyúló uszályok csodálatos összjátéka, központjában a Madonna-arcú Humphrey-vel.

A filmvetítéseket kevesen látogatták, pedig ott győződhetett meg mindenki róla, hogy minek fordít hátat, mit próbál meghaladni az új nemzedék. Több-kevesebb tehetséggel és technikával, vagy épp csak a nagyon mély értelmű szövegekkel, melyeket a műsorfűzetben olvashattunk.

Körtvélyes Géza

MAI MURDMAA PÉCSETT:

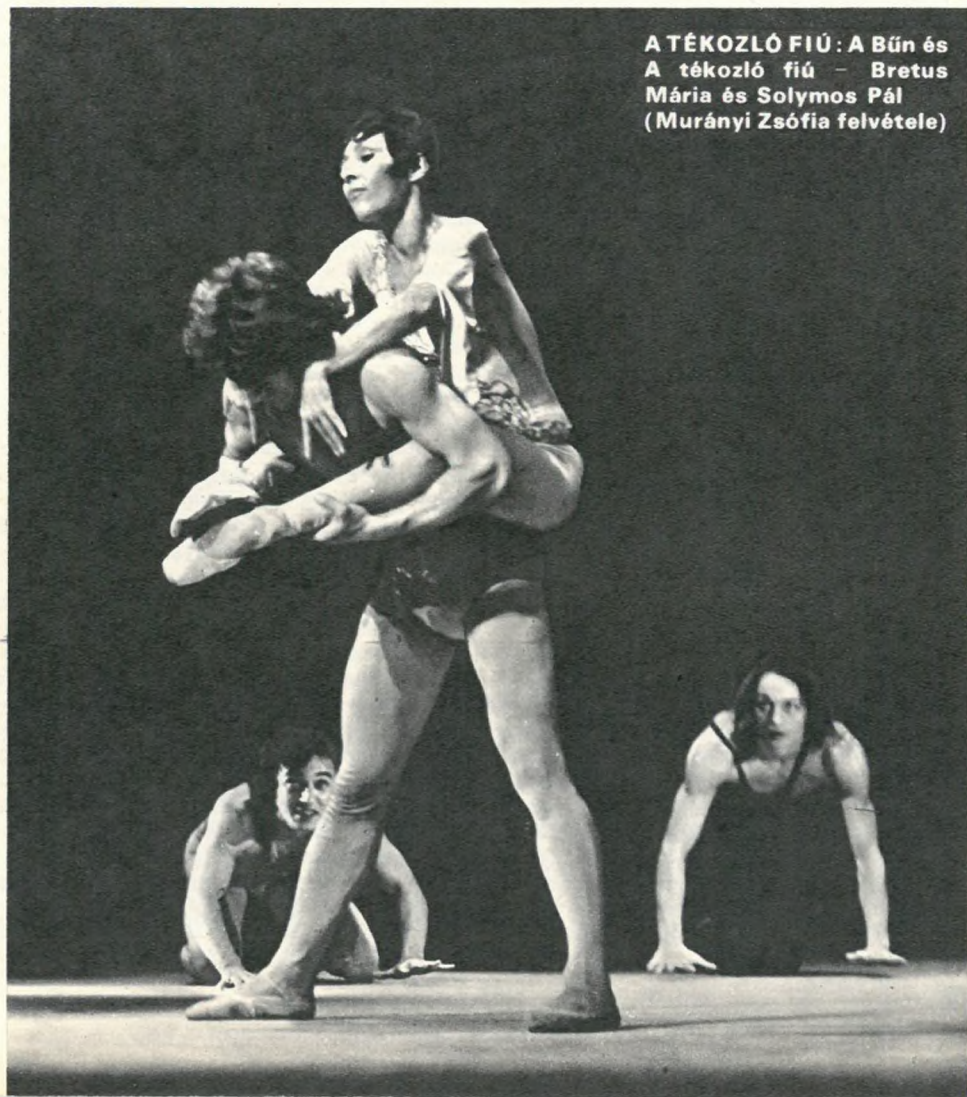
A FORMA ÁTVÁLTOZÁSAI

Az első külföldi vendégkoreográfus, a kubai *Alberto Alonso* után a Pécsi Balett most a tallinni Operaház vezető koreográfusát hívta vendégül. *Mai Murdmaa* 1964 óta komponál baletteket. Napjainkig mintegy tizenöt kiemelkedő alkotását tartják számon, olyanokat, mint Prokofjev: *Hamupipőke*, S. Barber: *Medea*, Gershwin: *Egy amerikai Párizsban*. A *csodálatos mandarin* Murdmaa-féle változatát a budapesti közönség is láthatta 1971-ben, az *Estonia Opera és Balettszínház* balettagyüttesének vendégjátéka alkalmából.

Az észt koreográfusnő a már otthon kipróbált alkotásokból vagy ezek részleteiből választott

a magyar társulat számára. A műsorfüzet felsorolásából ítélve az öt produkció közül a *Daphnis és Chloé* a legkorábbi, a *Négy évszak* pedig a legutóbbi alkotói periódusát képviselte volna. Sajnos, Murdmaa koreográfiai fejlődésének irányainak vizsgálatára, a múlt és jelen összevetésére most mégsem született alkalmunk. Az október 15-i premieren ugyanis *Kuli Ferenc* váratlan megbetegedése miatt a legfrissebb termet is tartalmazó első felvonás elmaradt. Így *A forma átváltozásai* című balettestből éppen a „tisztá forma” átváltozásait nem láthattuk. Vagyis azt, hogy Mai Murdmaa hogyan szerkeszt, hogyan építkezik tisztán a tánc eszközeivel? Vajon a Bach-, Tolar- és Vivaldi-muzsika harmónia- és érzelemvilága átsugárzik-e absztrakt balettjei klasszikus architektúráján?

Az első részt – az est eredeti szerkezeti rendje kedvéért – *Tóth Sándor* Mahler-műsorának harmadik darabjával, a szimfonikus jellegű *Körtánc*cal helyettesítették. A bemutató így a két önálló, egyfelvonásos kamarabalettre szorítkozott.

**A TÉKOZLÓ FIÚ: A Bűn és
A tékozló fiú – Bretus
Mária és Solymos Pál
(Murányi Zsófia felvétele)**

A zenei fogantatású *Daphnis és Chloé* mozgásnyelvét tekintve is egységes felépítésű: a klasszikus balett palettájára archaizáló, görögösen „természetes”, harmonikus mozdulatokat hord fel, melyek – az alappal összeolvadva – szükségképpen egzotikus, erotikus, finoman narcisztikus hatást keltenek. Murdmaa muzikalitása balettje jó néhány részletében érvényesül. Például Chloé szólótáncában, az első pas de deux második felében, Chloé és Briaxis harcában, Daphnis ébredések, vagy az utolsó ketősben a koreográfusnő egyformán – mind ritmikái, mind hangulati szempontból – kontaktust talál a zenével. A Ravel-szvit lírai atmoszféráját sikerült pasztizikus, újszerűen komponált pózokba, mozdulatsorokba költenie. Máskor ez a kapcsolat nem jött létre. (A zenei ünnepélyesség táncban megfogalmazva például „szomorúsággá” változott!) Ugyanakkor a balett tartalmi mozzanatai olyannyira leegyszerűsödtek, hogy már-már a koreográfiai megoldatlanság érzetét keltették.

Az említett poétikus részletekben a táncosok is megértették-megérezték feladatukat, oldva-feleltetve az olykor hosszúra nyúlt szünetek, vagy az itt-ott felbukkanó táncos eseménytelenség unalmát. Ezzel együtt azonban a pécsi Daphnis és Chloé legnagyobb buktatója mégis az elhibázott szereposztás, amelytől – szemmel láthatóan – maguk a főszereplők: *Lovas Pál* és *Tamács Gyöngyi* szenvedtek a legtöbbet. A feladat mindkettőjük számára túlméretezett lett, nehéz és újszerű. A premieren még gátlásosan, technikai és színészi-előadói problémákkal is küzdve igyekeztek megjeleníteni Longos impresszionisztikusan felszabadult mesehőseit. Elképzelhető persze, hogy jó néhány előadás után alakításuk majd érettebbé válik. Mindkettőjük színpadi külsejét, s a szerep karakterébe való jobb beilleszkedésüket is előnyösen befolyásolta volna egy-egy stílusos, korhűen „természetes” hatású paróka – Daphnis csapzott haja és Chloé divatos frizurája helyett!

A *tékozló fiú* című Prokofjev-balett kiválasztása már sokkal szerencsésebbnek bizonyult: Murdmaa e szintén kései művét akár a pécsi társulat számára is komponálhatta volna.

A koreográfusnő jellembrázoló készségét bizonyítja, hogy egymástól eltérő mozgásanyaggal számos különböző egyéniséget, szituációt, helyszínt tudott teremteni, díszlet nélkül. A főhős táncszínpadi nyelvezetét a klasszikába oltott expresszív mozgásvilág alkotja, amely érzelem- és indulatgazdag táncmonológokká formálódva, a *Fiú (Solymos Pál)* kalandvágynak, szabadságserzetének, büntudatának és megtérésének érzékeltetésére egyaránt alkalmas. Megfelelő kontrasztot képez a családban: az *Apa* és a *Nővérek* „egy tömbből faragott” lelkinyugalma. Tőlük csak az *Anya (Szabolcs Éva)* természete és mozdulatvilága kü-

lönbözik. Érzékenysége, nyughatatlansága mintha a Fiúban fokozódna leküzdhetetlen kitörési vágygá. – A *Bűn-t (Bretus Mária)* az „érzéki nőiesség” irányában átalakított klasszikus balett jeleníti meg, a *Társaság* tagjai pedig a katonatánc, a dzsessz és a hétköznapi mozgás anyagából kevert „nyelvet” beszélnek.

A táncos epizód sorozat a zenében is megfogalmazott bibliai példabeszéd alapján, a cselekményes balett dramaturgiájának megfelelően épül fel. A kezdő és záró képsor nagyszerűen keretezi a művet, a „családi fotóból” való kiszakadás és eltávolodás ugyancsak remek koreográfiai lelemény. A *tékozló fiú* középső része azonban nem mentes bizonyos dramaturgiai hiányosságoktól. Mivel a koreográfusnő a történet részleteit kész tényekként és nem folyamatokban kezelte, nem lett meggyőző sem a „tékozlás”, sem a „megtérés”. Sőt a Fiú már-már szinte erkölcsi fölénybe került. Mert a színpadon egy rokonszenves fiút látunk, aki eleven és nyughatatlan, akár Bradford bibliaparódiájában. Azt is látjuk, hogy nagyon szeretne barátokra szert tenni, csak a banda nem fogadja be, inkább kijátssza és megkergeti. Miért? A táncmű válasza: mert ez egy *ilyen* banda. Úgy tűnik, őszintén beleszeret egy nőbe, aki viszont gúnyt űz belőle, eltiporja, ráadásul a banda közös tulajdona. Miért? Mert ő meg egy *ilyen* nő! A Fiú a színpadi valóságban tehát – ha a mozdulatok, gesztusok jelentését nem értem félre – olyasmiről bűnhődik, amiért akár jutalmat is érdemelne: csupán egészséges, emberi kapcsolatokat kívánt magának. Ha mégis bűnhődnie, majd megtérnie kell, akkor ez csak azért van, mert életében ugyan először, de mégis rosszul választott. (Most már csak azt nem értem, hogy ilyen előzmények után hogyan vállalhat – lásd a végpózt – egész családjáért felelősséget.)

A Fiút táncoló *Solymos Pál* eddigi legérettebb alakításával lepte meg a pécsi közönséget. Ebben a szerepben atmoszférateremtő, érzékeny arcjátékú, szerepét életre keltő előadóművészként láthatunk. A Bűn sztereotip „csábító nő” alakjában *Bretus Mária* (akinek ez a szerepkör lassan már rutinfeladatává válik), mérték-tartó, izlésesen frivol jelmezében is (*Gombár Judit*) hatásosan, nagyvilági fölényrel győzedelmeskedett naiv ellenfelén.

Tallinni elfoglaltsága miatt Mai Murdmaa nem vehetett részt az őszi bemutató előkészületeiben. Ezért nem tudhatjuk, hogy a tavaszi betanítás óta mennyit változtatott munkáján a több hónapos intervallum és a táncosok egyénisége. Lehet, hogy erre már nem derül több fény. Azt viszont szívből reméljük, hogy a társulat utóbb helyreállítja a műsor egészét s így, ha megkésve is, de teljesebb képet nyerhetünk egy jelentős koreográfus stílusátörékeiről.

K. Zs.

Taneční listy

A csehszlovák táncélet lapja, a Taneční listy (Táncélet) 1963. óta jelenik meg. Kezdetben A/4-es formátumban, fekete-fehérben, 16 oldal terjedelemben adták ki, de hamarosan rátértek az A/5-ös formátumra. A lap azóta 32 oldalon (+borító) jelenik meg, kétszínnyomással, körülbelül egyharmad résznyi fotóval, illetve illusztrációval.

A lap terjedelmét nem csökkenteni hirdetés, kár azonban, hogy a nivós tartalmú orgánium esztétikus megjelenésére nem fordítanak több gondot. Megérdemelne jobb papírmínő-

VLASTIMIL HARAPES,
a prágai operabalett
szólistája

séget, kevésbé zsúfolt tördelést és szebb nyomdai kivitel.

A Taneční listy nem kötelezte el magát egyik táncos műfaj mellett sem. Ez néha azt az érzést kelti az emberben, hogy „könnyű fajsúlyú”, pedig egyik érdeme éppen az, hogy sokoldalúan tájékoztatja olvasóit, és ezáltal szélesebb körű és összetételű olvasótábor teremthet.

A balett kedvelői minden számban találnak hazai és nemzetközi vonatkozású kritikákat, tanulmányokat, és gyakran olvashatnak a balettoktatás különféle módszereiről, tanmenetéről.

A néptánc témakörében a lap az igen gazdag hazai folklóron kívül az európai és tengerentúli népi tánc kultúrákkal is foglalkozik.

Köztudomásúan Csehszlovákiában jelentősek a pantomim hagyományai. Így érthető, hogy a Taneční listy különös súllyal foglalkozik e művészeti ággal. Ugyanakkor az egyes számok összetételét érdekessé és színessé teszik, a fiatalok olvasótáborának körét pedig bővítik a társastáncal, a beat zenével, a disco klubok műsorainak

ismertetésével foglalkozó cikkek. A lap beszámol a nemzetközi társastánc versenyekről is, bemutatja a fiatalság körében divatos új táncokat, továbbá helyt ad

HANA VLAČILOVÁ és LUBOMIR KAFKA, a csehszlovák balettélet fiatal csillagai egyre gyakrabban szerepelnek nemzetközi fórumokon. Képünk is a várnai balettversenyen készült (Bokor Roland felvétele)

a táncos vonatkozású könyvek ismertetésének.

Sokoldalúságával a Taneční listy fontos orientáló szerepet tölt be a csehszlovák művelődésügyben, sőt az NDK-beli „Der Tanz”-zal együtt a szocialista országok táncművészeti életében.

Stefanek Aranka

AZ NDK TÁNCARCHÍVUMA

Lipcse egyik szép, parkos részében található az NDK Művészeti Akadémiája keretében működő Táncarchívum. Az intézmény alapítója és lelkes vezetője, dr. Kurt Petermann kalauzolt a könyveket, folyóiratokat, filmeket, fényképeket, újságkivágatokat, kéziratokat rejtő hatalmas dobozok és kartotékszekrények között. Irigykedve néztem a húsz évvel idősebb testvérintézmény gazdag gyűjteményét, rendjét, s lapozgattam immár nemzetközi elismerést aratott kiadványaikat.

Az utcai járókelők, vagy még maguk a táncosok is gyakran úgy képzelik, hogy az archívum szó valami olyat jelent, ami poros, elavult dolgokat őriz kegyelettel. Nem mondom, por is akad bőven – akár valóságos, akár átvitt értelemben –, de ezek a gyűjtemények olyasmire képesek, amire a gyarló emberi emlékezet ritkán: pontos adatokat, információkat tárolnak a mai rögzítési lehetőségek minden módján. S ezzel művészetünk alkotóinak, előadóinak, tudósainak és pedagógusainak a munkássága – akár korábról, akár a közelmúltból – hozzáférhetővé, megismerhetővé, újra élővé válik. Meríthet belőle a táncstudomány és művészet is, mert saját múltunk értékeinek minél alaposabb ismeretében juthatunk igazán előre.

Mit találhatunk a lipcsei Táncarchívumban?

A leggazdagabb a *táncszakirodalom*. Elsősorban a német nyelvterület szakkönyveit gyűjtik. Azokról, amelyeknek ma már csak egy-egy példánya található közkönyvtárban vagy magángyűjteményben, *mikrofilmet* készítenek. A szakkönyvtár kiegészül *balettek zongorakivonataival*, *néptáncok zenei feldolgozásaival*, valamint a *táncjelírás gyűjtemény*-nyel.

A lipcsei Táncarchívum alkalmilag a táncművészeti ösnyomtatványokat, könyvészeti ritkaságokat is újból közreadja. Gregorio Lambranzi könyve például, az ÚJ ÉS KÜLÖNLEGES SZÍNHÁZI TÁNCOK ISKOLÁJA 1716-ból származik

Rendkívül értékes a *műsorfüzet* gyűjtemény, amely a német nyelvű színpadokon bemutatott valamennyi balettelőadás, kamaratáncest és esztrádműsor ismertetőjét tartalmazza.

Eddig kb. százezer méter 16 mm-es hangos (mágnescsikós vagy fényhangos) és három-ezer méter 8 mm-es, hang nélküli keskenyfilmlet tárolnak. Ezek koreográfiai dokumentációk balett, néptánc, társastánc és versenytáncseményekről. A német néptáncokról több mint tizenötezer méter hangosfilm készült. Kartotékok őrzik a filmgyárak, állami vagy magángyűjtemények táncfilmjeinek az adatait is, így a táncukat és művészek gyors információt kaphatnak arról, hogy milyen táncokat, műveket rögzítettek már filmszalagon.

Mindezt gazdag *hangfelvétel-gyűjtemény* (diszkoték) egészíti ki a tánc valamennyi területéről. Ebben a kiváló minőségű hanglemezeket és magnetofonszalagra vett balett, történelmi tánc és néptánc kísérőzenéket gyűjtik.

Hatezernél többre tehető a *táncfotók* száma, amelyek részben a kézművelt produkcióiról és néptáncairól készültek. Ugyanakkor a szakkönyvek táncképeiről is sok reprodukció készült, hogy így az egyes művészek és korok táncábrázolásait is besorolhassák a gyűjteménybe.

Több száz *kéziratot* őriznek. Ezek elsősorban a táncszakiskolák végzős növendékeinek a diplomamunkái, valamint a még nem publikált táncművelési dolgozatok, memoárok.

A leginkább csodálatra méltó a *leendő tánclexikon* alapja, a *központi ismerettár*, az ún. „tánc-tezaurusz”. Ez eddig ötvenezernél több címszót tartalmaz. Fejlesztését több évre tervezik.

A szakmai tapasztalatgyűjtés során gazdagabb lettem a rendszerezés és a tárolás módszereiben, s egyúttal lelkesen tervezgettem Szövetségünk néhány éves, szerény gyűjteményének hasonló rendezését is. A már meglévő anyagaink rendezésével egyébként nincs nagy gondunk, de társulataink, együtteseink éppen a folyamatos anyagküldéssel adószok. Pedig az NDK-ban sincs rendelet arra, hogy a Táncarchívum „köteles példányt” küldjenek a műsorfüzetekből, plakátokból, fényképekből – s ezek mégis minden társulattól, együttestől idejében megérkeznek! A módszer? – „Néha egy-egy levélváltás és a hazai táncarchívum fontosságának a tudata” – válaszolta dr. Petermann.

„Adassék e levél” hazánk minden társulatának és együttesének, művészenek és szakírójának. Gazdagítsuk mi is táncművészeti archívumunkat ugyanúgy, ahogy az NDK lelkes és öntudatos művészei, táncszakemberei teszik. Mert a mai bemutató holnap már tánc történet!

Kaposi Edit

A koprivsticai néptáncfesztivál

A bolgár táncfolklor világhírét a burgaszi és ruszei néptáncfesztiválok mellett elsősorban a külföldön vendégszereplő, „legyőzhetetlen” bolgár együttesek diadalútjai alapozták meg. E csillogó táncattrakciókat azonban a modern színpadi táncfelfogás éppúgy joggal megkérdőjelezheti, mint a folklorista szemlélet. Szerencsére a külső pompában és formabőségben tobzódó, tempóban és dinamikában felfokozott, s eközben sematikussá váló színpadi táncstílus mögött egy keresetlenül őszinte és művészi kifejező eszközökben gazdag táncvalóság még élő aranytartaléka rejtőzik.

Az 1976 augusztusában harmadszor megrendezett bolgár nemzeti táncfesztivál merőben más képet nyújtott a bolgár táncparadicsomról, mint amit „exportból” ismerünk. Nemcsak folklorisztikai-művelődéstörténeti szempontból hitelesebb, hanem esztétikai értékekben is gazdagabb táncvilágot mutatott be. A felsorakozó együttesek méltóképpen reprezentálták a világ egyik legcsodálatosabb folklor-tartományát, a Balkánt, amely a középkori Európa és főleg a Mediterraneum táncagyományainak alapvonásait a legépebben őrizte meg.

A fesztivált ötvenként rendezik meg a középbul-

gáriai reneszánsz kisváros festői völgyében. A gondos előkészítés és tudományos válogatás munkájából – a művelődési és tudományos intézmények irányításával – az egész bolgár szakmai értelmiség kiveszi részét. A folklorfesztivál országos ügy, nemzeti ünnep, amire a sajtó, a rádió és televízió éppúgy nagy figyelmet fordít, mint a hanglemezgyártás vagy a könyvkiadás. A 60–70 000-es tömeg részvételével lezajló összejövetelt mintaszerűen szervezik, a duhajkodó „népünnepélyek” kellemtelen mellékeze nélkül. Két nap alatt 9-től délután 6-ig hét színpadon folyamatosan és párhuzamosan összesen mintegy 4000 paraszttáncos, énekes, zenész mutatkozik be. Hat színpadon Bulgária egy-egy nagyobb tájának folklorműsora (tánc, ének, zene, ünnepi szokások) zajlik, a hetedikén pedig egy válogatás a televíziós-rádiós közvetítések és filmfelvételek céljára. Az összesen mintegy 660 műorszámot színpadonként szakértő testületek értékelik (miközben mindent rögzítenek), és – mellőzve a versenyszerűséget – oklevelekkel, kitüntetésekkel jutalmazták a népművészeket. A kis szabadtéri színpadok szereplő- és nézőserege teljesen összeforr. A menetrendszerű

Kezdődik a horo

pontosággal, előre kidolgozott programfüzetek szerint lezajló műsorok az értő nézők lankadatlan figyelmét, sőt aktív részvételét élvezik. A szereplők olykor a közönséggel együtt is táncra kerekednek. Külföldi kutatók és folklor-rajongók szárai jelennek meg ezen a fesztiválon, s szabadon készítik felvételeiket, mert itt a folklor látványossága még nem üzleti vállalkozás tárgya.

A fesztivál a tánc, az énekes és hangszeres zene, valamint az ünnepi szokások műfajairól, típusairól, táji változatairól színpadonkénti regionális tagoltságban adott teljes képet. A párhuzamos műsorok tengeréből a néző érdeklődése, tájékozottsága, mozgékonyága vagy szerencséje szerint meríthetett. Így csak néhány fontosabb benyomás említésére szorítkozhatom.

A bolgár tánckincsre legjellemzőbb nyitott lánc-táncok, a *horok* közös vonása a csaknem mindig napiránnyal ellentétes,

jobbra haladó keringés, amely Kelet-Szerbiára, Macedóniára, Görögországra és Kisázsiaira is jellemző, egészen a Kaukázusig. A férfiak és nők még csaknem mindenütt elkülönülve alkotják a láncot s így a bolgárok régibb forma őrzi, mint az e táncokat már többnyire vegyesen járó románok vagy szerbek. A lassú, páros ritmusú pravo horót egyre fokozódó láncdancok követik, s a gyors racsenicahoro $7/16$ -os ritmusa ragadja a zenészt, táncost és nézőt a végső extázisba.

Az *északnyugat-bulgáriai* táncfolklór (Vidin környéke) még alig különbözik a vele határos olténiai romántól és keleti szerbtől. Hegedűvel, furulyával és dobbal kísért, páros ritmusú láncdancok jellemzik. A délnyugati *macedón határvidék* hősi pátoszt árasztó, zurna (töröksp) és dob zenére táncolt, lassú rubato sztaro horóját az aszimmetrikus ritmusok

Nestinar táncosnő a parázsszőnyeg előtt (Szabó Jenő felvételei)

ban tobzódó, majd gyors páros ritmusban feloldódó láncdancok követik.

A *dobrudsai racsenicák* és kjucekek azt mutatják, hogy a Balkánon is feltűnnek az *improvizatív férfi és párostáncok*. A szóló, páros, kendős, üveges, hármas és négyes táncformák a hasonló kelet-európai táncok balkáni kapcsolatainak kutatására figyelemzetnek. Sajnos a színpadi koreográfiák ezeket az elemi erejű, a maguk természetesen módján formagazdag, improvizatív szóló és párostáncokat Bulgáriában is a frontális sorok és oszlopok egyöntetű csoportmozgásába uniformizálják a hatás kedvéért, csakúgy mint nálunk.

A *hangszerek* közül legáltalánosabb a duda, a gadulka (húros, vonós hangszer) és a kaval (furulya). Ritmuskíséretüket a többnyire cigányok által kezelt dob szolgáltatja. A hegedű északnyugaton, a tambura pedig délnyugaton fordul elő. A zurna és nagydob használata már egyre inkább a macedón határvidékre szorult vissza.

A *női tavaszi táncok* (lazarski, boenik) szertartásos ünnepélyességét az antifonális, gyakran többszólamú, éles, torokhangos éneklés fokozza. Az esővárászláskor (peperuda) a lányok zöldlombos gallyakkal díszítve táncolnak házról házra. A botos, kardos, maszkás, kolompos *leánytársaságok* pünkösdkor (Russzália) járják a kuerit, a román kalus rokonát. Gyakorik a vaskos, vérbő tréfákkal zsúfolt állatalakoskodó (ló és teve)

játékok, amelyekben az eladásra szánt állat betegsége, gyógyítása, halála, siratása, feltámasztása, majd az alkudozás utáni sikeres vásár alkotja a cselekményt. A férfiak Karácsonyt köszöntő koledálása a román kolindálással egyezik meg és a mi regőlésünk távoli rokona.

Az egyik legemlékezetesebb élmény a felújított *nestinarsko horo* különös szokása volt, mely néhány délkeleti (Burgasz környéki) faluban élt. Szent Konstantin napján a nestinárok (tűztáncosok) szent révületükben mezítláb járták a horót az izzó parázson, mely hitük szerint mágikus erőt kölcsönzött nekik. A szent képével táncoló horo-lánc lassú, ünnepélyes dudazenére – jobbra keringve – körültáncolta a mintegy 20 méter átmérőjű parázsszőnyegget. A mezítlábas fiatal nestinárnő a láncból kiszakadva egyénileg járta tovább az egyre gyorsuló horót, s időnként keresztültáncolt az izzó parázson. Utoljára a szentképpel lejtette el táncát. Egyes keleti vallási szekták megszállott tűztáncosainak szelidebb, balkáni párhuzamát láthatuk.

A koprivsticai fesztivált követő szófiai tudományos konferencián két kontinens kutatói vettek részt Kanadától a Szovjetunióig s hangsúlyozták, hogy Bulgária ezzel a fesztivállal követendő példát mutat minden népnek, de különösen azoknak az országoknak, ahol még élő folk-lórral lehet találkozni.

Martin, György

Német nemzetiségi néptáncfesztivál Sopronban

A Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége, Sopron város Tanácsa és a Soproni Ipari Szövetkezeti Bizottság a Szüreti napok keretében 1970-től rendezi a német nemzetiségi néptáncfesztivált. A meghívott együttesek eddig négyszer mérköztek a rendezők vándorserlegéért.

1970-ben a mecseknádasdiak vitték el a pálmát, 1972-ben Pilisvörösvár és

A soroksári együttes (Lobenwein Tamás felvétele)

Soroksár osztozott a babéron, 1976-ban Soroksár kapta meg a vándorserleget. Az elbírálásnál a korábbi fesztiválokon is előnyben részesültek a magyarországi német folklórra támaszkodó művek. Fokozatosan kötelező lett a hazai gyűjtés alapján készült új kompozíciók bemutatása. A negyedik találkozó tehát jelentős frissülést, minőségi változást hozott.

A nagylétszámú pilisvörösvári együttes három táncos generációval és három „hazai” koreográfiával, sőt újjáteremtett és jó zenekarral állt sorompóba. Hagyományörző csoportjuk Harmatos-Lányi: *Bánfalvi táncok* c. kompozíciójában jeleskedett, érett, kiforrott stílussal. Az ifjúsági együttes Harmatos-Lányi: *Csallóközi németes*-ében csillogtatta táncos kedvét, technikai felkészültségét. A gyermekegyüttes, amelyet a fiatal nemzetiségi koreográfus-nemzedék egyik tehetséges képviselője, Wenczl József vezet, Hidas-Wenczl: *Baranyai német táncok* című koreográfiával aratott osztatlan tetszést. Az első díjat ezúttal ők nyerték, visszahódítva a vándorserleget.

A soroksári együttes Farkas-Manninger: *Ünnepnapon* című művét mutatta be. Manninger Miklós az 1974-ben fesztiváldíjas *Lakodalmás nap* után ismét igazolta, hogy kiváló érzeke van az ünnepélyes, bensőséges hangulatú szertartások megfogalmazásához. Mellette az együttes zenei vezetője, Farkas Antal külön elismerést, zeneszerzői díjat nyert.

A második helyezett soroksáriak után a mecseknádasdi együttes kapta a harmadik díjat a *Szüri búcsú* c. táncért, Donovald Józsefné koreográfiájáért. Szép teljesítményt nyújtott a soproni, valamint a fiatal vémei és sziget-szentmártoni együttes is.

A Népművelési Intézet pályázatain túl elsősorban a soproni fesztiválnak köszönhető, hogy friss vért kapott a német együttesek elszürkült repertoárja, s hogy az együttesek vezetői, koreográfusai egyre bátrabban nyúlnak a nemzetiségi folklór hagyományaihoz. Érdemes lenne ezért a soproni találkozót a páratlan években területi vetélkedőkkel kiegészíteni, – a szélesebb körű erőfeszítés bizonyára új színekkel gazdagítaná együtteseink megjelenését.

Kiss Gáborné

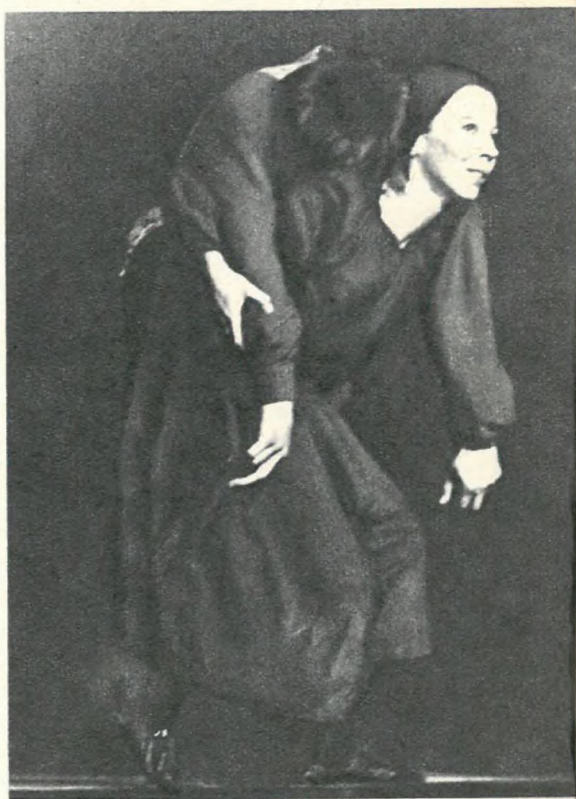
FIATAL KOREOGRÁFUSOK

Senkit ne tévesszen meg, hogy a múlt év novemberében a veszprémi Fiatal Koreográfusok Fórumán szerepelt alkotók között több a barázdált arcú meglett férfi és a többgyermekes családanya, mint amennyit a „fiatal” jelző, elsősorban biológiai külsőségeket idéző jelentéstartalma alapján várna az ember; a Fórum résztvevői *koreográfusnak* valóban fiatalok, ők a bebocsátásra váró harmadik nemzedék. De hát a veszprémi találkozó elnevezésében legalább annyira fontos a „Fórum”, mint a „fiatal”: ez az esemény adott lehetőséget egy egész generációnak, hogy megmutassa, meddig jutott azon a fogódzók és támaszpontok nélküli úton, amely némelyiküket előbb-utóbb csak elvezeti a hivatásosság áhított céljához.

Voltaképpen tehát „mindössze” annyi történt, hogy a veszprémi Fiatal Koreográfusok Fórumán egy sor – különben nem is olyan nagyon fiatal – koreográfus bemutatta egy-két művét. Ebben a sorban vannak tehetséges alkotók és kevésbé tehetségesek, érettek és kevésbé kiforrottak. Egyiküknek sem lévén „életműve”, egyelőre eléggé felelőtlen dolog volna akár lándzsát, akár pálcát törni, mellettük, vagy felettük.

Elhamarkodott következtetésekre számos lehetőség kínálkozik. *Lelkes Lajos* például nagyszerűt produkált egy hatalmas együttessel. Pontosan tudja, mennyit várhat el a legfeljebb négy-öt évig együtt táncoló egyetemistáktól, ezt a tudásanyagot viszont remek formaérzéssel (sőt térérzéssel), nagyjából egyenletes technikai szinten mutattatta be. *A Bukós és kukorgós* a Kertészeti Egyetem táncosainak előadásában éppen ennek a visszafogottságnak köszönhetően a legegységesebb, legtömörebb kompozíció lett a nagy létszámú együttesek produkcióinak sorában.

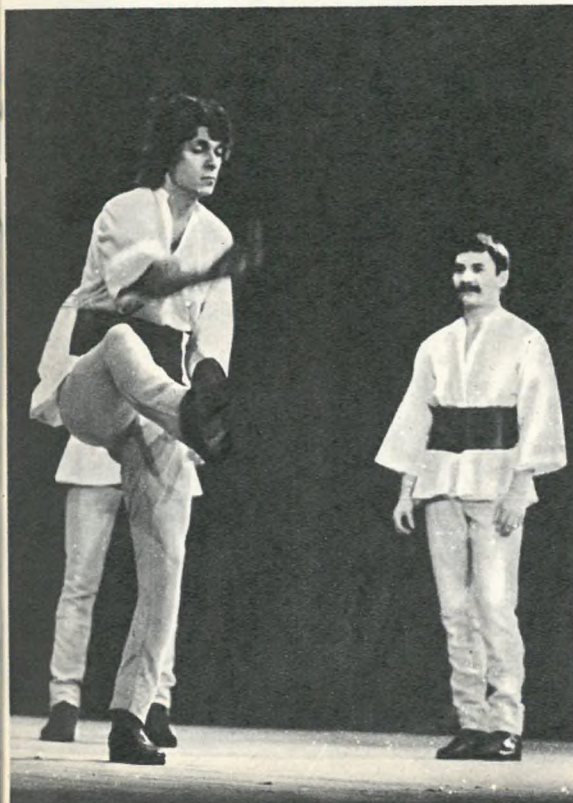
Ugyanennek ellenpéldája a második részben volt látható a gödöllői egyetemisták előadásában. *Molnár Lajos és Hargitai Zsuzsa* sokat markolt a *Katonanótákkal* és elég keveset fogott. A nagy lélek és

FÓRUMA

a nagy eszmei mondanivaló annyira magával ragadta őket, hogy nem maradt idejük felmérni csoportjuk tánctudását, éppen ezért a színpadon inkább csak bizonyos folthatások érvényesültek, az egyes tömbök – egyébként kellemesen megkomponált – mozgásai. Az egyes tánc-

A Bihari, a veszprémi, a gödöllői és a Bartók együttes a veszprémi Dimitrov Művelődési Központ színpadán (Magyarósy Zoltán és Karalyos József felvételei)

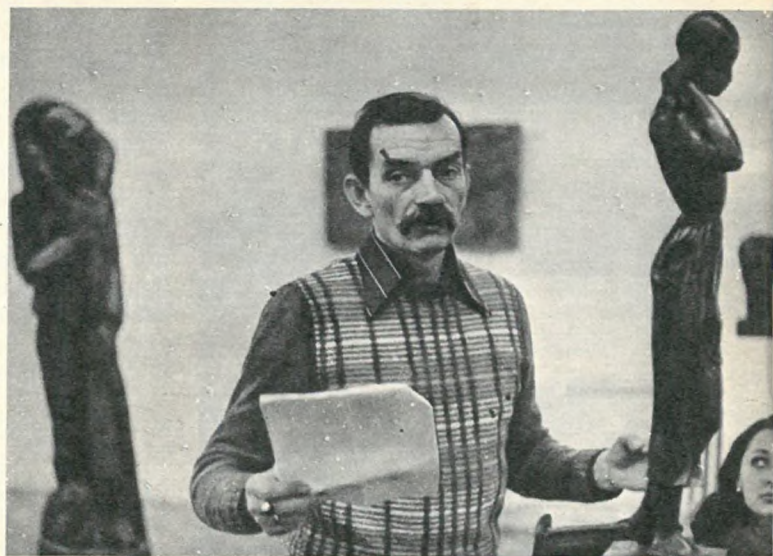
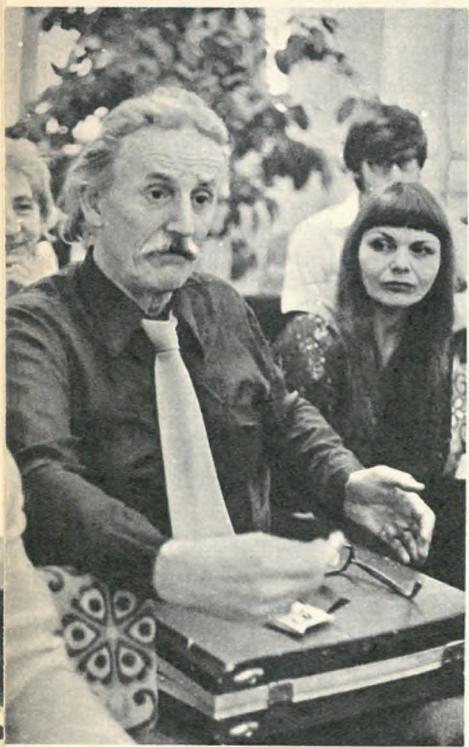

sok viszont nem mindig tudták, mit is kel-
lene csinálniok, hátul a körfüggöny előtt
többen tanácstalanul lézengtek, s ez bi-
zony még a térélményt is zavarta olykor.
A mű záróképe (az elszántan előre induló
tömeg) mindezek ellenére hatásos, szép
ötlet volt, ráadásul megvalósítása nem
vette túlságosan igénybe a táncosok tech-
nikai tudását. . .

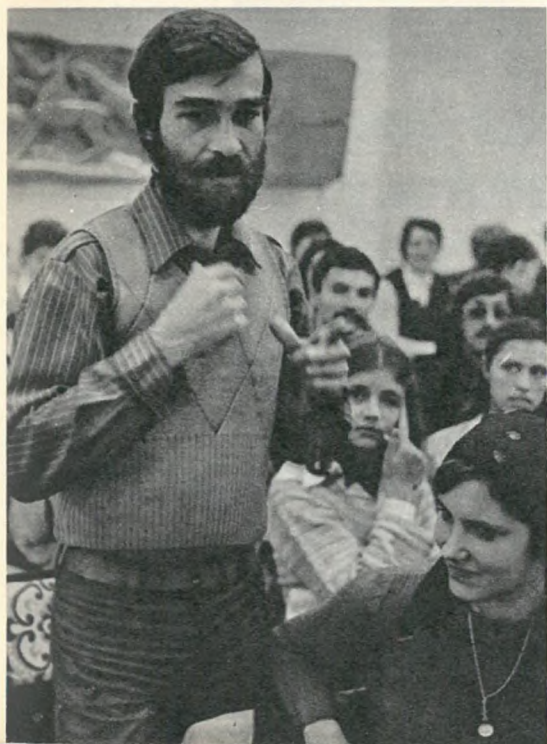
Mi következnek mindebből? Semmi. Lát-
nunk kellene Lelkes Lajosnak egy munká-
ját kisebb létszámú, nagyobb tudású
együttessel, Molnár és Hargitai Katona-
nótájkját pedig akár egy komolyabb felké-
szültségű néptáncegyüttes előadásában
– nyomban változna az összbenyomás.
Mindenesetre tény, hogy a nagylétszámú
együttesekre készült kompozíciók csak a
gondolatok és lehetőségek harmóniájá-
ban érvényesültek. . .

Kisebb megalkuvásokra kényszerült
Stoller Antal az Avas Táncegyüttessel.
Kétségtelen, hogy *Verbunkjának* monda-
nivalóját – ha tetszik, sztoriját – nem lett
volna könnyű nyomban, első látásra pon-
tosan megfelelő mondatokra fordítani, de
az összkép által kiváltott emóciók feltétle-
nül a művet igazolják (jelezte ezt külön-
ben a minden hasonló művészeti fórumon
jelenlévő ellendrukkerek heves méltatlan-
kodása is). Stollernak sikerült egyebek
között az a bravúr, hogy a két „akciódús”
táncscsoport (a férfiak meg-megbomló kö-
re és a még mozgékonyabb lánycsoport)
szemléltése nem osztotta meg a néző fi-
gyelmét, a látszólag „kettétépett” helyszín
egységes benyomást tudott kelteni.

Varga Zoltán kevésbé elhamarkodott
következtetésekre adott alkalmat, mint-
hogy két, merőben különböző kompozíci-
ót mutatott be. A *Szatmári táncok* a keszt-
helyi egyetemistákkal hasonló erényekkel
büszkélkedett, mint Lelkes Lajos koreog-
ráfiája, aztán az „ellenpróba”, a csángó
motívumokra építő *Héjsza* végleg meg-
győzhette a nézőn kételkedőket, hogy Varga
Zoltán invenciózus, gondolatgazdag ko-
reográfus. A Bartók Táncegyüttes (ismét
csak az ellendrukkerek fanyalgása köze-
pette) energikusan, hibátlanul táncolta el
a keserűségből lelkesedésbe is váltani tu-
dó ember derűs történetét, azzal a különö-
sen megkapó ráadással, amit a férfiakéval
azonos tánctudású nő szereplő nyúj-
tott. . .

Az előadást táncház követte. A bemutató másnapján a koreográfusok és szakemberek a Művelődési Központ kiállítási termében, Szervátiusz Tibor szobrai között vitatták meg az est tanulságait (Magyarósy Zoltán, Lapkiadó Fotó és Karalyos József felvételei)

A legkevésbé elhamarkodott következőtetést *Foltin* Jolán két munkája kínálja: a már ismert – és most a csepelinél jobban sikerült előadásban látott – *Húsvétváró*, no meg az új bemutató, az *Ugrós*.

Lélek, gondolat és töprengésre hajlamosító történet tökéletes harmóniája kitűnő előadásban, az amatőr „mezőny” egyik legkiválóbb táncosának, *Erdélyi* Józsefnek szólójával – ennyi tömören a *Húsvétvárók*.

Az *Ugrós* egy másik művészetnek, a szobrászatnak sokat próbálgatott részterületét, a mobilt valósította meg, általam még soha nem látott esztétikai szinten. Egy tökéletes rendbe komponált, mozgó képzőművészeti alkotás, izléses, nem hivalkodó színekkel, szerényen, rendkívül nehéz mozdulatsorokkal és nem utolsósorban *Vásárhelyi* Sándor szólójával – ez volt *Foltin* Jolán *Ugrósa*. Jó volna még sokszor látni . . .

Ahogy nagyon jó volna, ha a veszpérihez hasonló Fórumok során még tovább bizonyíthatna ennek a mindenféle akadémikus képzést nélkülöző művészeti ágnak, a néptánc-koreográfiának – talán éppen ezért igen tiszteletreméltóan lelkes – utánpótlása.

(benedikty)

LEÁNYVÁSÁR PÉCSVÁRADON

Kétévenként rendezik meg Pécsváradon a leányvásárt, de már közel sem abban az értelemben, mint ahogy arra a szó eredeti jelentése utal. A mai öregek is talán csak a nagyanyáiktól hallhatták, hogyan élt elevenen e népszokás. Lányokat már nem adnak el, e „vásár” csak lehetőség arra, hogy a népi hagyományoknak teret nyissanak.

Az előbbi indítékkal rendezte meg október 17-én a Baranya megyei tanács művelődési osztálya a Duna menti népek folklórfesztiváljának selejtezőjét, 24 amatőr együttes részvételével. A maratoni előadás ½10-től 6 óráig, nagy érdeklődés mellett zajlott le. Az időjárás mostohán bánt mind a résztvevőkkel, mind az érdeklődőkkel. Az előadást eredetileg szabadterre tervezték, de végül is a zsúfolásig megtelt művelődési házban tartották meg, még állóhelyet sem lehetett könnyen találni.

A táncosok mozgása mindvégig tükrözte a hagyományörző szándékot. Természetesen ingadozó színvonalú előadá-

sokat is láthattunk (némely együttes majdnem az unalomig nyújtotta a műsort, például a báriak), a csoportok többsége mégis nívós produkciót mutatott be. A Nagydíjat a hosszúhetényiek vitték el. Kimagasló teljesítményt nyújtott a tápéi együttes, náluk a táncban a legapróbbaktól a legidősebbekig mindenki megtalálta a helyét. Pergő lakodalmasuk forró légkört teremtett a színpadon. Méltán kapták meg a Népművelési Intézet díját a hagyományfeldolgozás újszerűségéért, és a meghívást is, hogy vegyenek részt a Madách színházban rendezendő táncantológia előadáson.

A jó szereplésért ajándékot kapott a hercegszántói, az izményi és a vépméni csoport. A szólótáncos díjat az egyik madocsai fiú kapta meg. Az együttesek felépítéséből rögtön észre lehetett venni, hogy az utánpótlással nem lesz gond.

A jókedvű táncosok mit sem törődve a hideg idővel, izelítőt adtak műsorukból a közönség utcára szorult részének is.

Karalyos József

Mit sem
törődve
a hideg
idővel...

(Karalyos
József
felvétele)

Standard táncok az FMH táncosainak előadásában

TÁNCMŰVÉSZET ÉS TÁNCOKTATÁS a Fővárosi Művelődési Házban

2.

Interjúnk első felében főleg a táncház-rendezvényekről beszélgettünk. Most arra kérjük Markovits Zsuzsa igazgatóhelyetteset, hogy ismertesse olvasóinkkal az FMH egyedülálló rendezvénysorozatát, a Folklorcentrumot.

– Ma már nem kell bizonygatni, hogy – ha a kezdeti időszakban voltak is élénk viták – előadásaink a megindulás-kor és ma is valóságos szükségleteket elégítenek ki. Ezeket az igényeket – az idegenforgalom és a turizmus igényeit – nem szabad figyelmen kívül hagyni. A hazánkba látogató külföldi színvonalas, színházszerű folklorprodukciókat szeretne látni. Meg kellett hát teremteni a lehetőségeket, hogy ez a műfaj helyet kapjon a fővárosban, egy állandó fórum keretében.

A kezdet kezdetén a vita abból adódott, hogy a közhitel szerint ez a kezdeményezés csupán anyagi érdekeltséget takar. Azt is, de nem-

csak azt. Ma már ott tartunk, hogy az együttesek igénylik és szeretik az előadásainkon való részvételt. Az amatőr néptáncscsoportok fellépési lehetősége ma is igen korlátozott az országban; elsősorban a társadalmi ünnepekre szorítkozik. Az együttesek rendszeresen járnak ugyan külföldi turnékra, de folyamatos hazai szereplésükre ezidáig nem volt lehetőség. Egyrészt ezért érezzük fontosnak az amatőrök számára a folklorcentrumot. Másrészt azonban színpadunkon az új koreográfiák, a fesztiválokra készített versenyszámok budapesti bemutatását is lehetővé tudjuk tenni.

Az természetes, hogy egy együttes sem „állhat rá” kife-

jezetten az idegenforgalomra, mert akkor menthetetlenül elszűkül. Ugyanakkor annak sem látjuk értelmét, hogy egy együttesnek csupán egy-két fellépése legyen egy évben, s a többi időt a próbatereiben töltse. A két véglet közti áthidalást úgy próbáljuk elősegíteni, hogy egy évben többször is adunk lehetőséget egy-egy csoportnak műsora kipróbálására, „megfűrösztésére”.

Számszerű eredményeink? 1976-ban például 190 előadást tartottunk. Ebből 45-öt az Állami Budapest Táncegyüttes, 40-et a KISZ Központi Művészegyüttes adott, a többi pedig a legjobb fővárosi és vidéki amatőr együttesek.

– *Mennyire van létjogosultsága az új koreográfiáknak a Folklorcentrum előadásain?*

– A külföldi közönség nemigen érti a tematikus táncokat – számára idegenek. De

minden fesztiválon születnek olyan művek, koreográfiák, amelyek tökéletesen megállják helyüket, és beleillenek a hagyományos műsorokba. Itt kell említenem például Foltin Jolán „Mondóka, szerelem, szerelem” és Györgyfalvy-Szigeti „Tusa” c. táncát, vagy Györgyfalvy Katalin egyáltalán nem szokványos „Cigányszámát”, amely egyértelműen nagy sikert aratott. Megfelelő műsoralkotással még a Zalai Kamaratánc Fesztivál speciális számait is harmonikusan beleilleszthetjük.

– *A Művelődési Ház előcsarnokában kiállításokat is rendszeresen láthatunk...*

– Az előadássorozattal egyidejűleg népművészt kiállításokat is rendezünk, bemutatva hazánk tájegységeit. Harmadik éve, hogy elkezdtük a magyarországi kismesterségek bemutatását, aminek óriási sikere lett mind a hazai, mind a külföldi közönség körében. Itt ismét arról van szó, hogy nincs ma Budapesten olyan múzeum, ahol az ilyesfajta érdeklődést rendszeres kiállítással tudnák kielégíteni. De ha már a kiegészítő programoknál tartunk, hadd említsem meg, hogy az elmúlt évben voltak olyan látogató csoportjaink, amelyek néptáncot akartak tanulni. Megszerveztük, hogy mindig álljon rendelkezésünkre egy olyan koreográfus, aki egy-egy tájegység táncleírásait megtaníthatja az érdeklődőknek. Ez a komplex „szolgáltatás”, úgy hisszük, feltétlenül közel viszi az érdeklődőt a magyar népművészet megismeréséhez.

– *Jelentős néptáncsemináriumok számát a „koreográfus portrék” sorozata. Mi tette indokoltá megrendezését?*

– A különböző fesztiválokon csodálatos alkotások születnek, rangos díjakat is nyernek. Ezeket a műveket azonban a nagyközönség idáig

nem láthatta, csak egy igen szűk réteg. Úgy érezzük pedig, hogy nagyobb nyilvánosságot érdemelnek, legalábbis a táncbarátok körében. Nem szabad, hogy a kiemelkedő alkotások elsikkadjanak. Kricskovics Antal, Novák Ferenc, Timár Sándor és Györgyfalvy Katalin portréi után ezért további koreográfusi estek megrendezését is tervezzük, különböző együttesekkel. Alakulnak elképzeléseink arról is, hogy ezeket a produkciókat még szélesebb közönség elé vigyük. A megoldás módjáról azonban még korai volna beszélni.

– *Milyen szerepet tölt be a társastánc intézményük sokoldalú tevékenységében?*

– Társastáncklubunk egyike a legelsőknak; még tizenvalahány évvel ezelőtt az Egressy Klubban kezdte el pályafutását. Az eltelt évek alatt már több táncos generációt nevelt fel. Versenyzőink a hazai és nemzetközi „parketten” egyaránt szép sikereket arattak és szereztek értékes díjakat, helyezéseket. Pár év óta nagy figyelmet szentelünk a versenytánc új, kollektív formájának is; könnyen lehet, hogy a csoportos versenytánc-koreográfia, a „formációs tánc” – esztétikai és pedagógiai érteke miatt – társastáncunkban épp a jövő egyik útját jelenti. Ezért egyéni versenyzőink mellett versenytáncgyüttesünk is rendszeresen gyakorol, s fellép a különböző szakmai fórumokon.

Ha rendező szervként szólunk a társastáncról, nem hagyhatjuk említetlenül a Budapesti Táncversenyt sem, amelyet minden évben mi rendezünk. Talán nem túlzás, ha a versenyt fontos állomásnak tartjuk az ágazati fejlődésben: ilyenkor nyílik lehetőség a számvetésre, az eredmények felmérésére és a további tennivalók kijelölésére.

Kőniger Miklós

HÍREK

Nirschy Emilia, a századelő kiváló magyar primabalerinája a franciaországi Grasse-ban 87 éves korában elhunyt. Nevéhez fűződik egyebek mellett A fából faragott királyfi 1917-es ősbemutatójának királykisasszony-szerepének alakítása is.

A ZALAEGERSZEGI KISZÖV TÁNCGYÜTTES október közepén ünnepelte fennállása 10. évfordulóját. Az utóbbi években sokat fejlődő együttes jubileumi műsorában Molnár István koreográfiáit és az együttesvezető Gerencsér Zoltán táncait mutatta be. Az ünnepi programban cseh és morva táncösszeállításokkal fellépett a Zalában vendégszereplő trebicsi ének- és táncgyüttes is.

A szombathelyi társastáncosok két ízben is sikerrel szerepeltek októberben. Előbb a Szombathelyen rendezett nemzetközi csapattáncversenyen léptek fel lengyel, osztrák és NDK-beli versenytáncokkal együtt, majd Szentesen léptek parkettra, országos klubközi táncversenyen, ahol az „A” és „B” osztályú versenyen első helyezést értek el, s csoporttánc-bemutatót is tartottak a közönségnek.

Nemzetiségi eseteket, művészeti versenyeket rendeztek az őszi idényben az ország több helységében. Mátra-szentimrén a nagytarcsai szlovák népi együttes közreműködésével tartottak szlovák kulturális bemutatót, Szentendrén pedig a Pest megyei német nemzetiségi csoportok léptek fel, a megyei művészeti verseny keretében.

Az NDK megalakulásának 27. évfordulóján a Debreceni Népi Együttes Potsdamban és környékén vendégszerepelt. Az októberi turné végén együttesünket „A szocialista munka kollektívája” állami kiüntetésben részesítették. – A vendégjáték után az együttes művészeti vezetője, dr. Béres András koreográfus rövid tanulmányutat tett Berlinben. Az NDK–magyar kulturális munkaterv keretében megtekintette a *Berliner Festtage* táncművészeti eseményeit és látogatást tett a „*Tanzensemble der DDR*”, az NDK állami táncgyűjtése próbáján (I. képünket). – Huszonötödik sikeres külföldi útja után a Debreceni Népi Együttes nov. 21–22-én székvárosában tartott ünnepi előadást és baráti találkozót.

A RETTEGETT IVÁN PÁRIZSBAN. Másfél évvel a moszkvai bemutató után, október 14-én a párizsi Opera is bemutatta „a XVI. századi Oroszország hatalmas freskóját”. (Így jellemzi Prokofjev és Grigorovics balettjét az új produkció francia ismertetője.) A párizsi színrevitelt teljes egészében a szovjet alkotó- és tervezőgárda készítette elő, az októberi és novemberi szereposztásban viszont felváltva és vegyesen szerepeltek a moszkvai és párizsi vezető táncművészek. – Képünkön: Michaël Denard Kurbszkij herceg szerepében.

Kettős jubileum az Operaházban. Lőrinc György balettigazgató márciusban tölti be 60. életévét, s ugyancsak márciusban ünnepli 25 éves magántáncosi tagságát *Havas Ferenc*. Szerkesztőségünk ezúton is gratulál a jubilánsoknak. – Képeink: Lőrinc György Pierre Dobrievitch és Maurice Béjart társaságában Ferihegyen, indulóban a Béjart-est főpróbájára (1973. dec., Mezey Béla felvétele). – Havas Ferenc az Etüdök előadásán, Orosz Adél partnereként.

BARÁTI FOLKLÓR-EGYÜTTESEK vendégszereplése. A lengyel *Ila-wa* népi együttese október végén Szabolcs-Szatmárban vendégszerepelt, egyebek közt bekapcsolódott a nagykállói „*Kállai kettős*” néptáncfesztivál gálaestjébe is. – Romániából a Máramaros megyei *Borsa* város „*Cerceneul*” népi együttese lépett fel novemberben több Békés megyei helységben, különösen nemzetiségi közsé-

A IX. SZEKSZÁRDI NÉPTÁNCFESZTIVÁL

1976. okt. 23–24-én hat megye részvételével zajlott le. A fesztivál első díját a kalocsai és a Fejér megyei népi együttes nyerte el – a nagydíjat viszont az idén nem adták ki. A Tolna megyei Népújság okt. 26-i száma rosszallását fejezte ki, mert a legtöbb együttes nem tartotta be a részvétel egyik feltételét: új, két évnél nem idősebb dél-dunántúli koreográfiaik helyett régi, illetve más vidékről származó táncokat mutattak be. A lap felteszi a kérdést, hogy ilyen körülmények közt „nem kell-e ritkábbá tenni a szekszárdi néptáncfesztivált, s két évente megrendezni?”

AZ EGRÍ HO SI MINH TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

népművelő szakos hallgatói havonta több gyakorlati foglalkozáson is részt vesznek. Képünk: látogatásban a HVDSZ Bihari János táncgyűjtesnél, ahol a főiskolásoknak Novák Ferenc tartott a magyar néptáncokról előadást és bemutatót (Friedmann Endre, MTI Fotó).

geinkben. – Csehszlovákiából Bratislava rövid időn belül három együttest is delegált az őszi évadban. A híres *Lucnica* együttes mellett a Közgazdasági Főiskola *Ekonom* együttese lépett fel több helyen, főleg nemzetiséglakta városokban, községekben. A Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Szövetség népművészeti együttese Bagon és Csepelen adott műsort, viszonzva a Csepeli Munkásotthon együttesének korábbi vendégszereplését.

●

A SOMOGYI AMATŐR-MOZGALOMMAL foglalkozik a *Somogyi Néplap* szept. 21-i száma. A cikk szerzője, Simon Márta sajnálattal állapítja meg: „A mozgalom egyik legnagyobb gondja Somogyban, hogy kevés a hozzáértő szakember. ... A legrosszabb a helyzet a néptáncnál”. Rámutat, hogy a megyében mindössze négy, működési engedéllyel rendelkező oktató van, s a szakképzett vezetők hiánya miatt az együttesek létszáma a felére csökkent.

●

A bécsi Operaház Seregi László koreográfiájával októberben mutatta be Delibes: *Sylvia* című balettjét. Az új balettestet méltatva az osztrák lapok kiemelték a magyar táncművészek – Csarnóy Katalin és Pártay Lilla, Dózsa Imre, Forgách József és Róna Viktor –, valamint a vezénylő Sándor János sikeres vendégszereplését is.

●

A nyíregyházi Szabolcs-Volán táncegyüttes október első napjaiban – Ungváron, Munkácsra és Huszton – viszonozta az ungvári Junoszt Együttes korábbi látogatását.

A Pécsi Balett Jugoszláviában

Jugoszláviában vendégszerepelt október 17–25-ig a Pécsi Balett. A két ország közötti kulturális egyezmény értelmében négy előadást tartottak: Szarajevóban, Bosznia-Hercegovina történelmi emlékü fővárosában kettőt, a vízeséseiről híres Jajcában és a Száva-parti Brckóban egyet-egyet. Az együttes két műsorösszeállítását mutatott be, hogy a külföldi közönség széles választékban ismerje meg a Pécsi Balett művészi elképzeléseit, sajátos tánckulturáját.

Az egyik esten Tóth Sándor egyfelvonásos balettjei kerültek színre saját rendezésében. Bach h-moll szvitje, a „Sikoltások” (vagyis Mahler IX. szimfóniájának 4. tétele), valamint Schönberg nyomán a filozofikus „Megdicsőült éj” került egy műsorba. Ezt a programot látta október 19-én a szarajevói színház nézőterét zsúfolásig megtöltő közönség, valamint azok, akik október 22-én Jajca művelődési házában gyűltek össze.

A másik est koreográfusa és rendezője Eck Imre. Gazdag munkásságából ezúttal ő is három egyfelvonásost választott ki: a Kodály-zenére készült „Fölszállott a pávát”, a látványos színpadképű „Kötélékek”-et Lajtha László vonósnégyesére és végül Sztarvinszkij partitúrájára „Tavaszünnep” c. szimfonikus balettjét. Ez az összeállítás Szarajevóban október 20-án került előadásra, illetve október 24-én Brckóban nyújtott élményt a modern balettművészettel ismerkedőknek.

A jól sikerült jugoszlávai vendégszereplésen Bosznia-Hercegovina párt-, állami és kulturális vezetői rendkívül nagy figyelemmel vették körül társulatunkat. Láthatóan fontos esemény volt Szarajevóban a Pécsi Balett fellépése. Ezt bizonyította a nagy érdeklődéssel kísért sajtótájékoztató, valamint az, hogy Halász József, hazánk belgrádi nagykövete is meg-

jelent a bemutatón és fogadást adott a vendégek tiszteletére.

Társulatunk számára a két szarajevói vendégszereplés hatalmas sikere azért is értékes, mert ott a táncművészetet már ismerő és szerető közönség előtt lépett fel. A bemutatott hat balett tehát maradéktalanul megállta helyét külföldön. A Jajcában és Brckóban tartott előadások viszont egyúttal népművelési feladatot is jelentettek: ezekben a művelődési házakban eddig kevés együttes lépett még fel, a balett számára pedig teljesen fehér területet jelentettek. Jugoszláv partnereink ezért nagyon fontosnak tartották, hogy a városok a modern balettel színvonalas együttes jóvoltából kezdjék meg az ismerkedést.

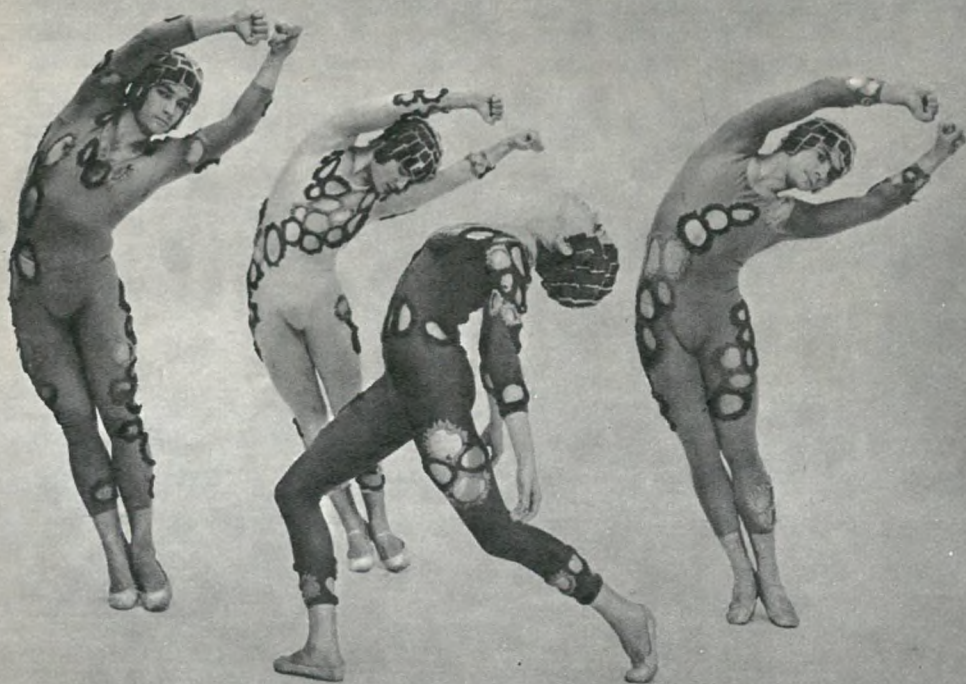
A jugoszláviai turné eredményei közé

tartozik, hogy sikerült a szarajevói balett tagjaival személy szerint is emberi, baráti kapcsolatokat teremteni. S bár a balett vezetőjének, Katarina Kockának váratlan megbetegedése miatt tervezett magyarországi vendégszereplésük halasztást szenved, a szarajevói társulattal kialakult kedvező viszony eredményeként a színház igazgatója felkérte Eck Imrét és Tóth Sándort, hogy a következő évadban új táncműveket tanítsanak be.

A Jugoszláviában őszinte sikert aratott műsorok kiállták a próbát. Így alkalmasnak bizonyulnak arra is, hogy a Pécsi Balett a Szovjetunióban és Kubában is velük vendégszerepeljen.

Nádor Tamás

**Sztravinszkij - Eck:
TAVASZÜNNEP (Keleti
Éva felvétele)**

Vietnamban járt a

Az elmúlt másfél évtizedben Vietnam népe már többször is találkozhatott tánc-kultúránk képviselőivel. Legutóbb, október második felében a Budapest Tánc-együttes lépett a távoli szocialista ország földjére. A győztes felszabadító harc után most már a déli területek is fogadták a társulatot, sőt vietnami barátaink éppen országunkat és együttesünket kérték fel elsőnek a déli fellépésre. Kell-e mondani, hogy ez a „nyitány” páriját ritkító szívélyes fogadtatással találkozott? Aligha. Hanoi, a hadijelentésekből előre megismert Da-Nang és Ho Si Minh város (a régi Saigon) egymást igyekeztek túlszárnyalni a figyelmességben.

Együttesünk a kéthetes turnén 12 előadást tartott 36 000 néző előtt. Számukat csak tovább növeli a saigoni és hanoi televíziós felvételek későbbi közönsége. *Molnár István*, *Simon Antal* és *Molnár Lajos* koreográfiáit, a *Toki Gyula* vezette zenekar népdalfeldolgozásait és Liszt-átiratait a vietnami közönség a legváltozatosabb színhelyeken és előadásformákban ismerhette meg. Tartottunk protokoll-előadásokat munkások, katonák, vezető társa-

dalmi személyiségek előtt, de jegyárusításra alapított esteket is (Da-Nang hevenyészett szabadtéri színpadán, a sportpályán így született egyszerre 10 000 nézőnk). A legforróbb sikert talán épp a műsorértékű jelmezes főpróbák hozták Hanoi-ban, a főváros környékének ifjúsága előtt és Ho Si Minh városban, ahol a déli metropolisz haladó művésztsadalma adta lelkes közönségünket.

Nehéz volt-e a turné? Nehéz. A trópusi klíma még akkor is megviseli az európaiat, ha moccanás nélkül éli életét. Fényképek nem, csupán emlékképek maradtak a fogastra dobott táncos ingről, melyből már az első táncszám után csöpög a víz, a megdrótozott-kötözött hangszerekről, amelyek enyvezése már az ötödik előadás után megolvadt a hőségben.

Szép volt-e a turné? Gyönyörű! A fáradtságot legtöbbször el is sodorták az élmények. Mert élmény lett a háború seibeiből gyógyuló természet pálmáival és rizsföldjeivel, élmény a városok, melyekben otthonosan közlekedtünk, s lakóik, akik természetes barátsággal öveztek mindvégig bennünket. Élményünk ké vál-

Budapest Táncegyüttes

tak a kultúra százados emlékei és friss hajtásai is. Kecses pagodák, szentélyek mélyén tompa aranyban csillogó Buddhák, börtönéletüket dalban felidéző Danangi asszonyok, Bartók gyűjtéseit éneklő fiatal katonák, ősi domborműveken táncoló istennők – mind hozzájárultak a két hét gazdagításához. És táncélmény is akadt.

A régi Saigon ma a kulturális megújulás kohója. Az újat teremtés vágyától vezetve együtt lüktetnek a különböző stílusok és irányzatok. Nincs benne különös (legfeljebb csak számunkra volt meglepő), ha egy zenekaron belül az ősi bambuszfurulyához vagy pengetős hangszerhez dzsesszdob, szaxofon, vagy akár villanyorgona csatlakozik. Tanúi voltunk e sajátos „együttélésnek” nem is egyszer, mikor végignéztük Ho Si Minh város amatőr együtteseinek estjét. Az ősi vietnami népdal olykor az amerikanizált zeneipar maradványaival, hangszerelési fogásaival szövetkezik. Máskor az új mondanivaló régi köntösben lép színpadra, mint egy „vietkong-musicalban” is, amely az erdei légelhárítók harcát ábrázolta énekes-tán-

cos formában, pergő rendezésben, meggyőző hatással. Csak míg a színpadon az amerikai gépre lőttek, a partitúra is a Broadway-zene reminiscenciáit viselte. De ne feledjük: a hosszú megszállás emléke, „zeneipar telepítése” egy nagyvárosban nem múlhat el nyomtalanul.

Az amatőr együttesek táncprodukciói ugyancsak összetett képet nyújtottak. A könnyed látványhatásba torkolló néptáncok – tánc szalmakalappal, rizsesállal, rizshántoló botokkal – a látottaknak csak egy részét adták. Renezsánszát éli a mozulatművészet, az expresszionizmus, sőt alkalmilag a proletkult is. A különböző demonstratív formák, fegyveres és zászlós vonulások mellett megjelennek az első tematikus koreográfiák is (a halászsok küzdelme a tengerrel, a tenger allegorikus figurájával).

Nehéz lenne – különösen futó találkozás után – megjósolni a vietnami táncművészet további útját. De ez nem is szükséges. Most az a fontos, hogy a teremtő akarat, a tetterő minél gazdagabban bontakozzék. A jelek szerint ebben nincs hiány.

Maácz László

2

3

1. Az első próba után, Hanoi színháza előtt (Benkő Imre, MTI Fotó). 2-3. Képek Ho Si Minh város amatőr együtteseinek műsoráról. Tizenkét szalmakalappal máris kirajzolódik az egységes Vietnam térképe. 4. BU-DA-PÉT, HUNG-GA-RI – Budapest, Magyarország, hirdeti a felirat és az együttes plakátja Ho Si Minh város színháza előtt (Kiss István felvétele)

4

TÁNCMŰVÉSZEK

● A Magyar Táncművészek Szövetsége 1976. dec. 6-án tartotta meg VII. Közgyűlését. A nagyjelentőségű társadalmi esemény alkalmával a Szövetség főtitkára, dr. Körtvélyes Géza olvasta fel a leköszönő elnökség beszámolóját az elmúlt három év táncművészeti fejlődéséről, s a Szövetség munkájáról. Az alábbiakban e beszámolóból közlünk kiemelt részleteket. A Közgyűlés méltatására lapunk következő számában még visszatérünk: ismertetjük a legfontosabb felszólalásokat és határozatokat, valamint az újonnan megválasztott elnökség névsorát. – Szerk.

A hazai kulturális-művészeti élet valóban izgalmas-összetett képet mutat minden vonatkozásban, s ezt figyelhetjük meg a mi szűkebb területünkön is. Aki áttekinti táncunkat jelenlegi alakulását – s ehhez nyújthat támpontot a Tájékoztató, amit mindenki kézhez kapott –, észlelheti, hogy a nagy, általános tendenciák közepette nálunk is majdnem minden mozgásba lendült, miközben az új és régi jelenségek rendre mérlegre kerülnek. Ennek köszönhető, hogy viták kerekedtek pl. a klasszikus balett tradíciójának aktuális szerepéről ugyanúgy, mint a néptáncművészet továbbfejlődéséről, a folklórhagyomány szerepéről és értékesítéséről

Szavaz a közgyűlés (Magyarósy Zoltán, Lapkiadó Fotó)

csakúgy, mint a lassan megismert modern tánc itthoni szerepéről, lehetőségeiről.

Köreinkben, de azon kívül is probléma lett Harangozó, Rábai és Molnár István életművének, az 1930–50-es évek szovjet balettstílusának, sőt már a Pécsi Balett másfél évtizedes teljesítményének aktuális értéke, jelentése, hatóereje is. Akadnak köztünk és körülöttünk a tradicionális értékeknek igen lelkes, őszinte hívei, akikről viszont minden új „lepattan”, – és megfordítva: léteznek olyan újítók (és szur-

kolók is), akik a tényleges vagy vélt új eredményekkel óhajtják felcserélni a távol- és közelmúlt értékeit, örökségét. Jól ismert képlet ez, azt is mondhatni: az új jelenségek jelentkezésének szinte ismétlődő, de kölöncként cipelt „tar-tozóka”. Mintha nem lenne meg az egymást *kiegészítő* funkciója a múlt és jelen értékeinek, s mintha az örökség és az újítás szükségszerűen és kölcsönösen tagadná, érvénytelenítene egymást. Valljuk be: gyermekbetegség ez is, a dialektikus szemlélet és gondolkodás serdülő mivoltára utal, amiből közösen kell kinőnünk.

És ezek a sarkított szembeállítások jelentkeznek az előadóművészetben is a technika szerepének megítélésében balettben és néptáncban, a pedagógiában, a táncelméletben és kritikában, sőt a társadalmi táncművelés szerepének értelmezésével kapcsolatosan is, intézmények és társulatok, kollektívák és egyes emberek gondolkodásában, cselekedeteiben.

Közelebb lépve a hazai táncművelés alakulásának folyamatához, egyaránt szembetűnik az *alkotómunka megélnéülése* és egyes alkotóműhelyek bizonyos fokú *funkcióváltása*. Konkrétabban: a néptáncművészetben például – ideértve az amatőr mozgalom élgárdáját vezető legjobb hivatásos koreográfusok munkáját is – szám szerint több új mű születik, mint a balettművészetben. Ugyanakkor az újat keresés ma már nemcsak a Pécsi Balett folyamatos privilégiuma. Az Operaház modern repertoárja hazai és külföldi bemutatkozás útján erőteljesen fejlődik, jelentősen megnövekedett a vendég szereplő külföldi együttesek és művészek bemutatkozása, s a társulat technikai-stiláris színvonala, előadói sokoldalúsága. Pécsen viszont az Eck Imre–Tóth Sándor vezette társulat részint újabb irányba alakítja művészi profilját, stabil szerepet játszik a magyar balettéletben és fennállása óta az idén ősszel lezajlott az első szovjet premier is.

Mindez kétségtelen változást jelent, még akár az 1970-es évek elejéhez képest is. Másfelől viszont az a helyzet alakult ki – és ez ténykérdés –, hogy az újító lendület élén az említett „amatőrök”: több Erkel-, Jászai Mari-, SZOT-díjas koreográfusunk áll és nem eleve a hivatásos néptáncgyüttesek koreográfusai. (Ahol azonos személy valamelyik művészeti vezető, mint pl. a Néphadsereg Művészegyüttesnél és a Budapest Táncgyüttesnél, ott „motiválódik a jelenség.”) A „profi” együttesek pedig – tisztelet a kivételnek – inkább a közönség színvona-

KÖZGYŰLÉSE

las szórakoztatására, meglévő-kialakult műsor-igényeinek kielégítésére, s egyben az előírt bevételekre koncentrálnak, mintsem merész, lendületes új alkotások bemutatására és forgalmazására.

Az amatőr együttesek túlnyomó többségének fenntartó testülete is főként a megszokott, s ebben az értelemben a „problémátlaná vált” mondanivalót, formai megoldást és stílust várja el a csoporttól, miközben az újításra inspiráló szolnoki, zalai és szegedi fesztiválokon a díjakat – helyesen – az igényes, új szemléletű és sikeres megoldású művek kapják. Azok a művek, amelyek azután épp újszerűségük miatt – egy esztétikai rövidzárlat vagy valamiféle forgalmazási tudathasadás következtében – nem jutnak el a széles nagyközönséghez. Illetve: olyan ritkán jutnak csak el, hogy nincs kellő idő velük megbarátkozni, pedig ezek befogadása a közönség részéről is megváltozott közteledsmódot tételez fel és ez automatikusan nem jön létre.

Ez a gyakorlat – sommásan fogalmazva – az egész néptáncművészetet valahová a magyar nótás izlés és szórakozás környékére szorítja vissza. Áldatlan állapot ez, nem lehet bele nyugodni. Épp ezért essék szó itt az elismerés hangján egyes nagy szakszervezetek bátorító, művészpártoló magatartásáról, köszönettel és azzal a kívánsággal, hogy „az isten tartsa meg a jó szokásukat.”

Művészetünk szemléleti, tartalmi és formai gazdagodását vizsgálva azt látjuk, hogy az alkotói attitűd gazdagodása, a sokféle reagálásmód – épp a legjobb művekben – eredendően *táncos* megoldással, tehát a zene által vezérelt és stilizált – különböző karakterű – mozdulat-folyamatok révén jön létre. És hozzáfűzhetjük mindjárt: *sokfajta* tematika közvetítésével, de a lényeges a téma *eszmei-művészi* megformálásmódja, attól kap bármilyen életjelenség pozitív, „semleges” vagy épp negatív jelentést. Az előbbieknél nem mond ellent, hogy a hazai társadalmi valóság, életünk radikális átalakulása, az erkölcsi normák és a tudatvilág megváltozásának göröngyös folyamata viszont mégis bizonyosfajta problémákat helyez előtérbe és a mi művészeinket is ezek izgatják, foglalkoztatják.

Ilyen „forró” téma pl. az etikai mentalitás, az egyén és közösség viszonya, a személyiség helye, szerepe, lehetősége. Nem az értékelés szándékával és sorrendjével, hanem avégett említhetünk meg példaként alkotásokat, hogy

szemléltessük: valóban a mi művészeinket is ezek a gondolatok foglalkoztatják.

Balettművészetünkben a művész és a kor harmonikus vagy diszharmonikus, de mindenképp küzdelmes viszonyát, a művészsors problémáját fejezte ki pozitíven Seregi László Céd-rusa, Eck Imre Molière úr-ja, Fodor Antal Átváltozások című balettje, Tóth Sándor Meztőláb című sorozatának egyes darabjai. Az Ember és a sorsa, küldetése kérdéseire reflektál a maga könnyed hangvételével és műfajával a Kaszatkina–Vasziljov szovjet koreográfus-pár műve, A világ teremtése – drámai módon pedig Maurice Béjart Sacre-ja. E nagy koreográfus Tűzmadár-verziója pedig egyenest a jelenkor forradalmi, felszabadító harci feladatára kiválasztott ember küzdelmét vetíti elénk. Ez a gondolat munkálkodik egyébként Tóth Sándor Megdicsőült éj című balettjében is. S noha, természetesen, a felsorolt művek művészi sikerültsége, tehát tényleges meggyőző ereje sokban különbözik egymástól, mégsem indokolatlan egymás mellett említeni őket. A szándék és szemlélet konstruktív, több esetben egyértelműen társadalmilag elkötelezett jellege sorolja egymás mellé ezeket az alkotásokat és most itt mi ezt óhajtuk hangsúlyozni.

Körtvélyes Géza felolvassa az elnökség beszámolóját (Magyarósy Zoltán, Lapkiadó Fotó)

Az egyén és közösség viszonyának problematikája különösen *néptánc*-koreográfusaink műveiben bukkant fel sűrűn. Györgyfalvy Katalin Montázs és Lánc, Novák Ferenc Dózsa, illetve Kőműves Kelemen, Kricskovics Antal Tétközlő fiú és Ősi elégia, Szigeti–Györgyfalvy Tusa című táncjátékai csakúgy, mint Simon Antal: A halálra táncoltatott lány, Létai Dezső: Az Értől az Óceánig – a legszélesebb értelemben – erről a problémakörrel szólnak a közönséghez. S hogy ezt a témát a történelem nagy

eseményeihez, korszakaihoz is kitágítják alkotóink, ezt tanúsította Szigeti Károly Rekviem egy forradalomért és Simon Antal Századunk, Novák Mese a vándorlegényről és Náfrádi László Két tavasz, Kricskovics Dionüosz és Galambos Tibor Főlszállott a páva című kompozíciója.

A tömegben a magányosságtól is fenyegetett egyén, az elidegenedés, a férfi és nő kapcsolatának kérdései is gyakran jelentkeztek az elmúlt három esztendő balett és néptánc bemutatóiban, természetesen. Tóth Sikoltások című műve, Seregi Kamarazene No. 1. és Fodor Pavane és Chaconne-ja, Györgyfalvy Káin és Ábel, valamint Ostinato, Kricskovics A Parnasz-szusz-hegy éneke és Galambos Tibor Jártatós című kettősei, vagy elvonatkoztatottabban Fodor E-dúr hegedűversenye csakúgy ezt a témakört feszegetik és motiválják, mint a külföldi koreográfusok közül Béjart Opus 5. és Ez lenne a halál? című műve, vagy Mai Murdmaa szovjet-észt koreográfusnő Tékozló fiú című balettje.

Néptáncművészetünk fejlődéséhez újabb lendületet adott a folklór iránt megnövekedett, részint divatjellegű érdeklődés is, amelynek hatása a színpadon és azon kívül továbbra is érezhető. *A táncház-mozgalom*, ez a néptáncokkal való tömeges, nem színpadi jellegű szórakozásforma széles körű társadalmi visszhangot: elismerést és lelkesedést, és nem kevés félreértést váltott ki. Ezért is szükséges, hogy a néptánc tagozat vitája után a Közgyűlés is világosan

megfogalmazza ebben a kérdésben is álláspontját. Jó dolog a táncház, mivel nemes szórakozást, a néphagyomány eleven „használatát”, sajátos, változott körülmények közötti folytatódását jelenti. Más kontinensek divatossá lett néptáncai után – a fiatalok egy bizonyos körében – társasági táncá lett hazánkban a magyar néptánc hagyomány is, amit művelődési házakban, sőt már az ifjúsági parkokban is gyakorolnak.

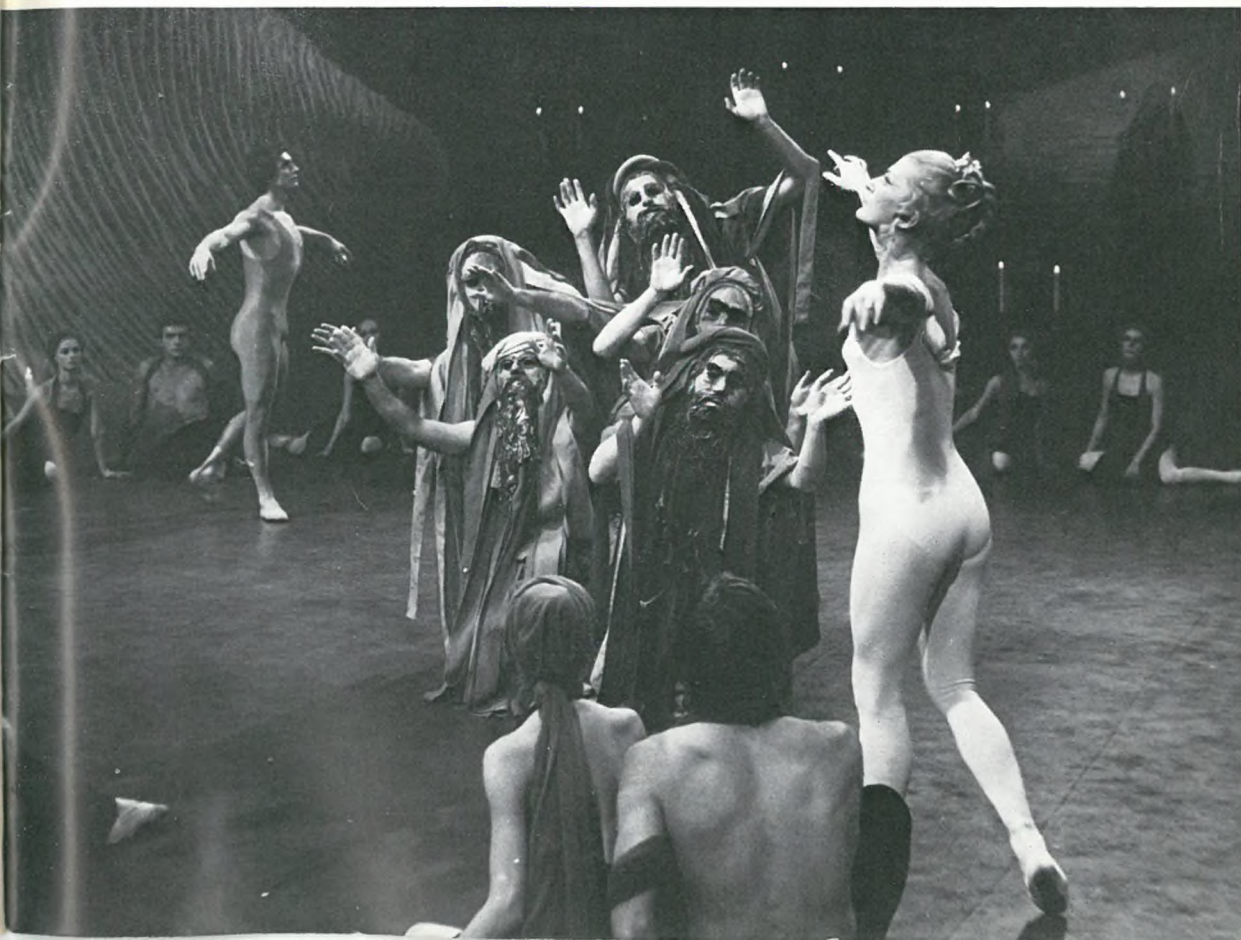
Ez a néptánc iránti megélnékvül érdeklődés termékenyen hatott vissza a felszabadulás születő néptáncmozgalom életére is. A spontán táncolás jó tréning is, kedvcsináló is a színpadhoz, a színpadi néptáncprodukció pedig kedvet keltet a spontán néptáncos szórakozásra. Se a tánc háznak, se a mozgalomnak ezért esze ágában sincs konkurrálni egymással: másra hivatott, de egymást kiegészítő tevékenységi forma mindkettő. Csupán az értetlenség, a tájékozatlanság, vagy pedig az eszmeileg immár pókhálós narodnyik ostobaság állíthatja szembe őket, mondván: íme, a tánc házzal együtt végre a társadalom néptáncosításának az ő ideje, halleluja: ettől fog édes hazánk igazán felvirágozni. Nem, ebből negyedszázada már a mozgalomban *mindannyian* kinőttünk, a mai fiataloknak pedig ilyesmi maguktól eszébe sem jut. A szocializmust építő társadalmunkat sem kell óvni a gyakorló néptáncolás „nacionalista” hatásától. A tánc házban vidáman ropják a fiatalok a magyarral együtt a szomszéd népek kör- és lánc táncait is, mindenféle káros eszmei kigőzölgés nélkül.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL:

Balettfesztivál Havannában
Eck Imre új pécsi balettestje
Néptánc-koreográfusok portréműsora
Társastánc-koreográfiák miskolci versenye
Bemutatjuk a Pilobolus együttest

A televízió Horváth Ádám rendezésében filmet készített Hidas-Seregi: **A cédrus** című balettjéből. Réger Endre felvételei a balett sirató-jelenetét idézik, a Múzsza és a Művész szerepében Kékesi Máriával és Dózsa Imrével

TÁNCMŰVÉSZET

1977/1

